

Bartłomiej Baran

Jan Melon

Instytut Ordo Iuris

ORCID: 0009-0009-1717-2339

Słowa kluczowe: tzw. kompromis aborcyjny, próby zmiany polskiego prawa dotyczącego ochrony życia, poselskie projekty ustaw, obywatelskie projekty ustaw

Rozdział 10

Projekty ustaw ograniczające albo zwiększające prawną ochronę życia w Polsce po 1997 r.

1. Wprowadzenie

O d czasu ogłoszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 1997 r.¹, w którym za sprzeczną z zasadą demokratycznego państwa prawnego uznano tak zwaną społeczną przesłankę aborcji (czyli prawne dopuszczenie przerwania ciąży, jeśli kobieta znajdowała się w ciężkich warunkach życiowych lub trudnej sytuacji osobistej), wielokrotnie próbowano modyfikować zaistniały wtedy stan prawny. W tym celu na ręce Marszałka Sejmu składano projekty, które miały przynajmniej częściowo ograniczyć dostępność prenatalnego dzieciobójstwa w Polsce lub wręcz przeciwnie – odwoływały się do wątpliwej idei tak zwanych praw reprodukcyjnych i seksualnych.

W niniejszym rozdziale zawarto zwięzłe omówienie złożonych po 1997 r. (do roku 2022) 21 projektów ustaw odnoszących się do kwestii ochrony życia, a więc wszystkich z wyjątkiem projektu ustawy dotyczącego zmiany Konstytucji RP², wśród których znajduje się 13 projektów ograniczających prawną ochronę życia oraz 8 podwyższających standardy praw człowieka w tym zakresie.

1 Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 1997 r., sygn. K 26/96.

2 Poselski projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (druk nr 993 z dnia 5 września 2006 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/79EB9DAFA9F1849FC12571F60033806C/\\$file/993.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/79EB9DAFA9F1849FC12571F60033806C/$file/993.pdf), dostęp: 17 lutego 2022 r.

2. Druki sejmowe ograniczające prawną ochronę życia

2.1. Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (2004 r.) – druk sejmowy nr 3215, IV kadencja Sejmu RP³

Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie został złożony na ręce Marszałka Sejmu w dniu 30 marca 2004 r. przez ponad 50 posłów Sojuszu Lewicy Demokratycznej reprezentowanych przez posła Joannę Senyszyn.

Projektowana regulacja zakładała przyznanie każdemu prawa do „samostanowienia w dziedzinie rozrodczości w warunkach umożliwiających świadome decydowanie o rodzicielstwie” oraz „do informacji, edukacji, poradnictwa i środków umożliwiających korzystanie z prawa do świadomego rodzicielstwa”. Zobowiązywała organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego do zapewnienia dostępu do świadczeń medycznych związanych ze świadomym rodzicielstwem, a także zagwarantowania kobiecie w ciąży opieki medycznej, swobodnego dostępu do badań prenatalnych oraz niezbędnej pomocy materialnej. Władza publiczna miała także zapewnić dostępność metod i środków antykoncepcyjnych oraz świadczeń zdrowotnych z zakresu wspomaganej prokreacji. Postulowano, by środki antykoncepcyjne nowej generacji, w tym postkoitalne, były refundowane. Do programów nauczania szkolnego zakładano dodanie przedmiotu „wiedza o seksualności człowieka”, który miał być realizowany od pierwszej klasy szkoły podstawowej.

Projekt przewidywał wprowadzenie nieznanego prawu polskiemu konstruktu „prawa do aborcji”. Podczas pierwszych 12 tygodni ciąży miało ono być nieograniczone – w kolejnych możliwość uśmiercenia dziecka poczętego planowano dopuścić, gdyby okazało się, że:

- 1) kontynuowanie ciąży zagraża życiu kobiety lub może wpłynąć na pogorszenie stanu jej zdrowia;
- 2) występuje prawdopodobieństwo ciężkiego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu;
- 3) ciąża jest następstwem czynu zabronionego.

3 Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 3215 z dnia 30 marca 2004 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/15F8113DE65C0C16C1256F07002D40C7/\\$file/3215.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/15F8113DE65C0C16C1256F07002D40C7/$file/3215.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

Projektowana ustawa miała wejść w życie w ciągu trzech miesięcy od dnia jej ogłoszenia.

Projekt został negatywnie zaopiniowany przez Naczelną Radę Lekarską⁴ – w opinii wskazano na niezgodność zakładanych regulacji z unormowaniami Konstytucji RP, innych ustaw, Kodeksu etyki lekarskiej, „przyjętych w cywilizowanym świecie zasad traktowania istoty ludzkiej”⁵, a także „podstawowych zasad racjonalnego tworzenia prawa”⁶. Podobne zdanie wyraziło Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”⁷, wskazując, że projekt „przekreśla prawną ochronę życia”⁸, „uderza w podstawowe prawa rodziny”⁹ i „eliminuje rzeczywiste przygotowanie dzieci do życia w rodzinie”¹⁰.

30 lipca 2004 r. projekt został skierowany do pierwszego czytania w Sejmie. Jednakże Sejm na posiedzeniu 15 lutego 2005 r. głosami z niemal wszystkich klubów parlamentarnych i kół poselskich odrzucił wnioski o utrzymanie w porządku dziennym punktu w brzmieniu: „Pierwsze czytanie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie”¹¹. W konsekwencji projekt ustawy uległ dyskontynuacji.

2.2. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (2008 r.) – druk sejmowy nr 1786, VI kadencja Sejmu RP¹²

Projekt został wniesiony 24 października 2008 r. przez grupę posłów przynależących do Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Posłem sprawozdawcą została Izabela Jaruga-Nowacka. Projekt zakładał znowelizowanie przepisów odnoszących się do refundowania środków antykoncepcyjnych oraz zawierał regulacje dotyczące tworzenia sieci placówek świadczących poradnictwo i usługi z zakresu planowania rodziny. Ponadto na mocy projektowanej ustawy planowano wprowadzenie do programów nauczania szkolnego przedmiotu „wiedza o życiu seksualnym człowieka”. Określono też zasady zatrudniania wykładających go nauczycieli, które miały przeciwdziałać temu, aby

4 Stanowisko nr 67/04/IV Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 17 września 2004 r. w sprawie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/5EC37335B91BA6C4C1256F24003528FE/\\$file/3215-x.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/5EC37335B91BA6C4C1256F24003528FE/$file/3215-x.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

5 Tamże.

6 Tamże.

7 Decyzja Prezydium KK nr 280/04 ws. opinii o poselskim projekcie ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 3215), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/A470BF1FE08ECD7CC1256F41003AA9D6/\\$file/3215-y.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/A470BF1FE08ECD7CC1256F41003AA9D6/$file/3215-y.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

8 Tamże.

9 Tamże.

10 Tamże.

11 Głosowanie nad utrzymaniem w porządku dziennym punktu w brzmieniu: Pierwsze czytanie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 3215), <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/glosowania?OpenAgent&4&97&1>, dostęp: 15 lutego 2022 r.

12 Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1786 z dnia 24 października 2008 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/AB7F8C0009BB-9298C125757D0034FC26/\\$file/1786.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/AB7F8C0009BB-9298C125757D0034FC26/$file/1786.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

nauczały go osoby „z przyczyn światopoglądowych nieuznające norm i standardów współczesnej wiedzy w tym zakresie”¹³.

Postulatem projektodawców był „realny dostęp do wszystkich metod planowania rodziny”¹⁴, w tym umożliwienie stosowania nowoczesnej antykoncepcji osobom niezamężnym, a także ludziom młodym: zgodnie z brzmieniem projektu organy administracji rządowej oraz samorządu terytorialnego miałyby być, w zakresie swoich kompetencji określonych w przepisach szczególnych, zobowiązane do zapewnienia obywatelom swobodnego dostępu do metod i środków służących świadomej prokreacji. Zdaniem projektodawców w pełni dostępna antykoncepcja postkoitalna (to jest stosowana po odbyciu stosunku) realnie wpłynęła na zmniejszenie liczby niechcianych ciąż i tak zwanych zabiegów przerywania ciąży w krajach, w których ją wprowadzono. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że skutkiem zażycia medykamentu tego typu może być zabicie dziecka *in statu nascendi*, a zatem rozpowszechnienie takiej formy kontroli urodzeń obniża standard ochrony życia ludzkiego.

Biuro Analiz Sejmowych w swojej opinii wskazało, że w zaproponowanych zmianach brak sprecyzowania kwestii, w jaki sposób gwarantowane będą realizacja konstytucyjnych zasad neutralności światopoglądowej państwa i prawa rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami¹⁵. Bez uwzględnienia tych zagadnień dokonanie proponowanych zmian ustawowych było narażone na zarzut naruszania wolności sumienia i wyznania obywateli, a także mogło wzmacniać konflikty światopoglądowe i spory ideologiczne istniejące już w polskim społeczeństwie.

17 marca 2009 r. projekt został skierowany do pierwszego czytania w Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej oraz Komisji Zdrowia. 16 czerwca 2009 r. wpłynęło stanowisko rządu, który negatywnie zaopiniował poselski projekt, nie kwestionując jednakże samej potrzeby intensyfikacji działań z zakresu zdrowia seksualnego i prokreacyjnego¹⁶. Wskazano między innymi na zbytnią ogólność projektu, wysokie koszty oraz to, że projektowana zasada, według której dostęp do leków refundowanych miał być uzależniony od sytuacji materialnej pacjenta, jest sprzeczna

13 Tamże.

14 Tamże.

15 Opinia prawna dotycząca poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży [druk nr 1786], [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/E36AA4E088D1E54C-1257584003200CF/\\$file/i627-09.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/E36AA4E088D1E54C-1257584003200CF/$file/i627-09.rtf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

16 Stanowisko Rządu do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1786), pismo DSPA – 140 – 67(5)/09 z dnia 16 czerwca 2009 r., [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/2E680064E38232F9C12575DF0041F05F/\\$file/1786-s.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/2E680064E38232F9C12575DF0041F05F/$file/1786-s.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

z art. 68 ust. 2 Konstytucji RP. W dniu 10 kwietnia 2010 r. druk został ostatecznie wycofany z Sejmu przez projektodawców.

2.3. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (2010 r.) – druk sejmowy nr 3085, VI kadencja Sejmu RP¹⁷

Projekt został zgłoszony 28 kwietnia 2010 r. przez grupę posłów Sojuszu Lewicy Demokratycznej z Bartoszem Arłukowiczem na czele.

Projektowana regulacja powstała w oparciu o wycofany druk sejmowy nr 1786 (opisany w podrozdziale 2.2), po wprowadzeniu do niego pewnych modyfikacji złożono go jako nowy projekt (druk nr 3085). Zakładał on umożliwienie dostępu do tak zwanych nowoczesnych metod planowania rodziny oraz wprowadzenie wiedzy o życiu seksualnym człowieka jako obligatoryjnego przedmiotu nauczania. Projekt zobowiązywał ministra właściwego do spraw ochrony zdrowia do uzupełnienia listy leków refundowanych o środki antykoncepcyjne, w tym postkoitalne. Jednocześnie dla osób, których dochody osobiste nie przekraczały minimum socjalnego (zgodnie z ustawą o pomocy społecznej), kwota refundacji miała być liczona tak, jak dla leków zryczałtowanych.

Zgodnie z opinią dyrektora Biura Analiz Sejmowych Michała Królikowskiego poselski projekt ustawy nie naruszał postanowień prawa Unii Europejskiej¹⁸. 21 maja 2010 r. został on skierowany do pierwszego czytania w czterech właściwych komisjach. 3 września 2010 r. wpłynęło stanowisko rządu Donalda Tuska¹⁹. Po raz wtóry rząd zaopiniował negatywnie przedstawiony projekt. Jak zauważono, zapobieganie zapłodnieniu nie jest działaniem leczniczym, wobec czego środki farmakologiczne ordynowane ze względu na działanie antykoncepcyjne nie są w istocie związane z procesem leczenia. Z tego względu nie jest możliwe uznanie ich za świadczenia opieki zdrowotnej, a tym samym refundowanie na podstawie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Z kolei nałożony na ministra zdrowia obowiązek wprowadzenia ich na listę leków refundowanych uznano za niesystemowy i stojący w sprzeczności ze wskazaną ustawą. Wskazano, że poselski

17 Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 3085 z dnia 28 kwietnia 2010 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/240A306617F93F78C125772A003198F3/\\$file/3085.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/240A306617F93F78C125772A003198F3/$file/3085.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

18 Biuro Analiz Sejmowych, Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Bartosz Arłukowicz), pismo BAS-WAPEiM-724/10 z dnia 10 maja 2010 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

19 Stanowisko Rządu do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 3085), pismo DSPA – 140 – 67 (5)/10 z dnia 3 września 2010 r., [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/7E5760FD71CCB779C12577A6002BF743/\\$file/3085-s.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/7E5760FD71CCB779C12577A6002BF743/$file/3085-s.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

projekt nie zawierał także skutków finansowych dla sektora publicznego – czy to dla Narodowego Funduszu Zdrowia, czy budżetu państwa – jak również nie wskazywał źródeł finansowania, czym naruszał regulamin Sejmu.

Na zlecenie Biura Analiz Sejmowych eksperci zewnętrzni sporządzili opinie prawne projektu. Został on pozytywnie zaopiniowany przez Barbarę Namysłowską-Gabrysiak (Uniwersytet Warszawski)²⁰. Autorka opinii z aprobatą odniosła się do koncepcji zapewnienia obywatelom dostępu do środków antykoncepcyjnych, który według niej powinien być zagwarantowany na mocy „prawa do zdrowia reprodukcyjnego”, wywodzonego z kolei z szerszego prawa do życia w rodzinie i wyrażonego w art. 8 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Ponadto autorka opinii zakwestionowała stanowisko rządu w zakresie niemożności uznania środków antykoncepcyjnych za świadczenia opieki zdrowotnej i finansowania ich jako takie. Zdecydowanie bardziej wyważona była opinia Leszka Boska (także z Uniwersytetu Warszawskiego), który zauważył, że projekt w znacznym stopniu powiela treści normatywne zawarte w obowiązującym prawie²¹. Uznał go zarazem za istotnie nieprecyzyjny, obciążony uchybieniami legislacyjnymi i wymagający uzupełnienia oraz sprecyzowania. Wskazał również, że projekt w dwóch punktach mógł naruszać gwarancje konstytucyjne, w tym między innymi prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Projekt ostatecznie uległ dyskontynuacji.

2.4. Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (2011 r.) – druk sejmowy nr 4603, VI kadencja Sejmu RP²²

Trzeci z rzędu w VI kadencji Sejmu RP projekt ustawy dotyczący ograniczenia prawnej ochrony życia został złożony 8 lipca 2011 r. po raz kolejny przez posłów Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Reprezentował ich były minister zdrowia Marek Balicki.

Najistotniejszym rozwiązaniem proponowanym przez projektodawców było wprowadzenie nielimitowanego prawa podmiotowego kobiety do przerywania ciąży przez pierwsze 12 tygodni od poczęcia dziecka, co pozbawiało je ochrony prawnej na tym najwcześniejszym etapie życia. Ponadto projekt przyznawał każdemu prawo do informacji, edukacji, poradnictwa i środków umożliwiających korzystanie z prawa

20 B. Namysłowska-Gabrysiak, Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk sejmowy nr 3085) z dnia 20 grudnia 2010 r., [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/699093AB285CF5D0C12577DC0030C885/\\$file/i1937-10.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/699093AB285CF5D0C12577DC0030C885/$file/i1937-10.rtf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

21 L. Bosek, Opinia na temat poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk sejmowy nr 3085) z dnia 22 listopada 2010 r., [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/00F23CD552D38456C12577C7003444A6/\\$file/i1937_10.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/00F23CD552D38456C12577C7003444A6/$file/i1937_10.rtf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

22 Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 4603 z dnia 8 lipca 2011 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/E4F997D46EC2E8FAC12578F10031991D/\\$file/4603.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/E4F997D46EC2E8FAC12578F10031991D/$file/4603.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

do świadomego rodzicielstwa. Organy administracji publicznej zobowiązane miały być między innymi do zapewnienia kobiecie nieskrępowanego dostępu do badań prenatalnych oraz informacji o tych badaniach. Po raz kolejny proponowano wprowadzenie do szkół przedmiotu „wiedza o seksualności człowieka” obejmującego między innymi wiedzę na temat metod i środków zapobiegania ciąży oraz partnerskich relacji między kobietami i mężczyznami. Zaproponowano zapewnienie refundacji środków antykoncepcyjnych (w tym postkoitalnych), a także dostęp do procedury medycznie wspomaganej prokreacji jako świadczenia zdrowotnego (nie więcej niż trzy cykle leczenia).

W opinii Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2011 r., która dotyczyła omawianego projektu, wskazano, iż nie powinien być on przedmiotem dalszych prac legislacyjnych²³. Autorzy opinii argumentowali, że jego przyjęcie wiązać się będzie z reperkusjami społecznymi, które może spowodować naruszenie *status quo* w zakresie prawa aborcyjnego, a także zwrócili uwagę na okres kampanii wyborczej, który nie sprzyjałby merytorycznej dyskusji nad projektem regulacji. Wyrażono ponadto obiektywnie co do podjętych przez projektodawców prac studyjnych i analitycznych przed wniesieniem projektu, a także co do bardzo wysokiego poziomu ogólności uzasadnienia projektu ustawy (jako przykład podano zawarte w uzasadnieniu uwagi dotyczące szacunkowych kosztów stosowania proponowanych przepisów). Część przytaczanych danych uznano za niezawierające lub błędne. Zakwestionowano także poszczególne przepisy merytoryczne, zarzucając między innymi wysoki stopień ich ogólności oraz wykluczenie udziału kościołów i związków wyznaniowych w udzielaniu pomocy w opiece nad kobietami ciężarnymi, organizowaniu pieczy zastępczej i pomocy w przysposabianiu dzieci (bez podania w uzasadnieniu projektu motywu tej zmiany). Jak stwierdzono, w projekcie została pominięta nauka o wartości rodziny oraz życia dziecka w fazie prenatalnej. W opinii powołano się na zagwarantowany w art. 18 Konstytucji RP normatywny model małżeństwa i rodziny, stanowiący ustrojową normę nadrzędną i wiążącą dla ustawodawcy zwykłego. Stwierdzono wobec powyższego wyraźnie, iż nauczanie o seksualności człowieka nie może pomijać wyjaśniania, że odpowiedzialne rodzicielstwo powinno być poprzedzone zawarciem związku małżeńskiego. Mając na uwadze postulowane tak zwane prawo do aborcji, przypomniano, że nawet w przypadku uchylonej przez Trybunał Konstytucyjny przesłanki społecznej dokonania aborcji sama wola kobiety nie miała charakteru przesądzającego o dalszych losach dziecka w jej łonie – konieczne było zaistnienie innych okoliczności. Projektodawcy przyjęli

23 Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, Opinia o poselskim projekcie ustawy „o świadomym rodzicielstwie”, pismo BSA – I – 021 – 172/11 z dnia 24 sierpnia 2011 r., [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/B435CEEAFFEE4B2F3C12578FC004745D3/\\$file/4603-001.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/B435CEEAFFEE4B2F3C12578FC004745D3/$file/4603-001.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

natomiast pełną swobodę decyzji kobiety o przerwaniu ciąży podczas pierwszych 12 tygodni jej trwania, przy czym w uzasadnieniu projektu nie wskazali argumentów prawnych obalających domniemanie niekonstytucyjności projektowanego przepisu (w odniesieniu do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o sygnaturze K 26/96).

Zaledwie tydzień później – na posiedzeniu w dniu 31 sierpnia 2011 r. – Sejm odrzucił projekt ustawy w pierwszym czytaniu przy 369 głosach za, 31 przeciw i dwóch wstrzymujących się.

2.5. Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (2012 r.) – druk sejmowy nr 562, VII kadencja Sejmu RP²⁴

Kolejny projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie został wniesiony do Marszałka Sejmu w dniu 16 stycznia 2012 r. przez grupę posłów klubu Ruch Palikota reprezentowanych przez Armandę Kamila Ryfińskiego.

W części normatywnej projekt łądząco przypominał dotychczasowe projekty zgłaszane przez posłów Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Przyznawał każdemu prawo do samostanowienia w dziedzinie rozrodczości, co sprowadzało się do zagwarantowania kobietom prawa podmiotowego do swobodnego przerwania ciąży podczas pierwszych 12 tygodni jej trwania, a po tym okresie w wyszczególnionych przypadkach, analogicznych do tych, które przewidziane były obowiązującą ustawą z 1997 r.²⁵ w ówczesnym brzmieniu. Ponadto regulował kwestie związane z prawem do informacji, edukacji, poradnictwa i środków umożliwiających podejmowanie decyzji w zakresie świadomego rodzicielstwa. Organy administracji miały zostać zobowiązane do zapewnienia realizacji tak zwanych praw reprodukcyjnych. Podobnie jak w dotychczasowych projektach, proponowano również wprowadzenie przedmiotu „wiedza o seksualności człowieka”. Postulowano zapewnienie każdemu, bez względu na zdolność do czynności prawnych, dostęp do metod i środków zapobiegania ciąży oraz refundację tych ostatnich.

Należy podkreślić, że projekt co do zasady wykluczał stosowanie klauzuli sumienia w odniesieniu do odmowy świadczeń zdrowotnych (do których zaliczono aborcję) oraz odmowy udzielenia informacji w zakresie zapobiegania ciąży oraz badań prenatalnych.

24 Projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 562 z dnia 16 stycznia 2012 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/952951D10B8AE386C1257A3800454D45/%24File/562.pdf>, dostęp: 16 lutego 2022 r.

25 Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78 z późn. zm.), dalej: ustawa o planowaniu rodziny.

Uchyłał także definicję dziecka z ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka potwierdzającą, że jest nim każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności.

Projekt został negatywnie zaopiniowany przez Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej²⁶. W wydanym stanowisku wytknięto, że w jego myśl przerwanie ciąży uznano za jedno ze świadczeń zdrowotnych, do których prawo miałyby mieć nawet osoby nieubezpieczone. Z kolei nałożenie na lekarzy obowiązku przepisywania środków antykoncepcyjnych małoletnim uznano za burzące podstawowe zasady relacji rodziców lub opiekunów z dziećmi oraz relacji pacjent–lekarz. Wskazano ponadto na uderzanie w wolność lekarzy (pisemne deklaracje i rejestry w odniesieniu do klauzuli sumienia), a także sprzeczność nałożenia obowiązku wykonywania aborcji z rezolucją Rady Europy z dnia 7 października 2010 r. – prawo do klauzuli sumienia w ramach legalnej opieki medycznej. Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej zgłosił uwagi dotyczące zbyt ogólności niektórych propozycji przepisów, a także wskazał, że wdrożenie w życie projektu w zaproponowanej formie wymagałoby znacznego przeorganizowania budżetu²⁷. Prokurator Generalny podniósł z kolei kwestię potencjalnej niezgodności z normami konstytucyjnymi w zakresie pozbawienia jakiejkolwiek ochrony dziecka poczętego do 12 tygodnia życia²⁸. Projektodawcy nie wykazali bowiem, jakie to absolutnie konieczne względy przemawiają za wprowadzeniem takiego rozwiązania. Sąd Najwyższy również zaopiniował projekt negatywnie, zauważając, że proponowana w projekcie skrajna liberalizacja przepisów aborcyjnych mogłaby doprowadzić do traktowania przerwania ciąży na życzenie kobiety jako głównego sposobu planowania rodziny²⁹. Za konieczne uznał także zweryfikowanie hipotezy o „obchodzeniu” dotychczasowej ustawy (tak zwanym podziemiu aborcyjnym), o jej niewłaściwym stosowaniu oraz ustalenie przyczyn i skali tych ewentualnych zjawisk.

Projekt w lipcu 2012 r. został skierowany do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu. Pierwotnie miało się ono odbyć 26 września, jednakże marszałek sejmu Ewa Kopacz przeniosła głosowanie nad wnioskiem o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu na następne posiedzenie Sejmu. W dniu 10 października 2012 r. wniosek o odrzucenie projektu ustawy poparło 365 posłów przy 60 głosach przeciwnych i 7 wstrzymujących się.

26 Stanowisko Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej Nr 5/12/P-VI z dnia 10 lutego 2012 r. w sprawie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie, dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

27 Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/30/12) z dnia 13 lutego 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

28 Pismo Prokuratora Generalnego (PG VII G 025/40/12) z dnia 2 marca 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

29 Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, Opinia o projekcie ustawy „o świadomym rodzicielstwie”, wniesionym przez grupę posłów na Sejm RP klubu poselskiego „Ruchu Palikota”, pismo BSA I – 021 – 41/12 z dnia 23 kwietnia 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

2.6. Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (2012 r.) – druk sejmowy nr 1122, VII kadencja Sejmu RP³⁰

Niespełna dwa tygodnie po odrzuceniu poprzedniego projektu (opisanego w podrozdziale 2.5) w pierwszym czytaniu, 22 października 2012 r.³¹ wniesiony został kolejny w VII kadencji Sejmu RP projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie. Jego inicjatorami byli posłowie Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Projektodawców reprezentował poseł Marek Balt – wówczas wiceprzewodniczący partii, a od 25 marca 2015 r. poseł Dariusz Joński.

Projekt powielał postulaty ze składanych wcześniej inicjatyw. Dotyczył uregulowania kwestii związanych z prawem do informacji, edukacji, poradnictwa i środków, które wedle projektodawców umożliwiać mają podjęcie decyzji w zakresie świadomego rodzicielstwa. Do środków tych w projekcie zaliczono przede wszystkim wprowadzenie nielimitowanego prawa podmiotowego kobiety do przerywania ciąży podczas pierwszych 12 tygodni jej trwania (po tym okresie jedynie w trzech przypadkach odpowiadających tym, które przewidywały obowiązujące wówczas przepisy ustawy o planowaniu rodziny), zapewnienie refundacji antykoncepcji oraz uzupełnienie istniejących regulacji o warunki stosowania metod rozrodu wspomaganego medycznie (tak zwana metoda *in vitro*), jak również działań banków komórek rozrodczych i zarodków. Projekt ten w porównaniu z poprzednimi był bardziej rozbudowany o kwestie nowelizujące ustawę o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów, która miała przekształcić się w „ustawę o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów oraz postępowaniu zarodkami ludzkimi” [pisownia oryginalna – przyp. B.B., J.M.].

Biuro Analiz Sejmowych wydało opinię, w której znalazło się stwierdzenie, że choć przedmiotowy projekt wykonuje prawo Unii Europejskiej, to jednak „ogranicza traktatową swobodę, świadczenia usług i tym samym narusza art. 56 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Projekt zawiera ponadto przepisy budzące wątpliwości co do zgodności z prawem Unii Europejskiej. W odniesieniu do przepisów zmierzających do wykonania dyrektyw 2006/17/WE i 2006/86/WE należy zauważyć, że projekt ustawy nie zawiera odniesienia do transponowanych dyrektyw, co stanowi naruszenie art. 7 ust. 1 akapit drugi dyrektywy 2006/17/WE oraz art. 11 ust. 1 akapit trzeci dyrektywy

30 Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 1122 z dnia 22 października 2012 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

31 Na stronie dotyczącej przebiegu legislacyjnego tego projektu: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1122> (dostęp: 17 lutego 2022 r.) widnieje data 23 października 2012 r., jednakże na samym druku i w innym piśmie złożonym przez wnioskodawców podaje się datę 22 października 2012 r. Zob. Pismo wnioskodawców dotyczące zmiany osoby reprezentującej, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/58725706FD73258BC1257E1B003B7288/%24File/1122-002.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

2006/86/WE”³². Ponadto wykazano potrzebę uzupełnienia uzasadnienia projektu. W celu sanowania tej sytuacji projektodawcy 10 grudnia 2012 r. wnieśli autopoprawkę. Biuro Analiz Sejmowych w powtórnych opiniach, uwzględniających autopoprawkę, stwierdziło, że projekt nie narusza prawa unijnego bądź jest nieobjęty wiążącymi przepisami tego prawa³³, aczkolwiek może zostać uznany za projekt ustawy wykonującej prawo UE³⁴.

Sąd Najwyższy, mając na uwadze zbieżności przedstawionego projektu z poprzednim drukiem nr 562, podtrzymał dotychczasowe krytyczne stanowisko³⁵. Negatywnie do projektu ustawy odniósł się Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, wskazując, że proponowane regulacje są zbyt ogólne, dyskusyjne, a także zawierają niezrozumiałe i kontrowersyjne określenia³⁶. Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego zwrócił z kolei uwagę na zbyt ogólnikowe określenia obowiązków samorządu, uniemożliwiające wiarygodną analizę skutków organizacyjnych i finansowych³⁷. Pozytywnie do projektu odniósł się natomiast Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, poprzestając na dwuzdaniowej konstatacji³⁸. Naczelna Rada Lekarska wniosła o odrzucenie projektu³⁹ – zwróciła uwagę na brak uregulowań dotyczących zapobiegania i leczenia bezpłodności, a także brak propozycji przepisów dotyczących badań genetycznych, których nie można ograniczać wyłącznie do badań prenatalnych. Prokurator Generalny z kolei stwierdził, że projekt wymaga dalszej pogłębionej analizy⁴⁰. Wyraził przy tym szereg wątpliwości, między innymi natury legislacyjnej. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych przedstawił stanowisko, z którego wynikała konieczność doprecyzowania części regulacji⁴¹.

32 Biuro Analiz Sejmowych, Opinia prawna w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej, pismo BAS – WAPEiM – 2823/12 z dnia 5 listopada 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

33 Biuro Analiz Sejmowych, Opinia prawna w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt), w wersji uwzględniającej autopoprawkę, pismo BAS – WAPEiM – 3289/12 z dnia 18 grudnia 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

34 Biuro Analiz Sejmowych, Opinia prawna w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt), w wersji uwzględniającej autopoprawkę, jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej, pismo BAS – WAPEiM – 3290/12 z dnia 18 grudnia 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

35 Pismo I Prezesa Sądu Najwyższego (BSA I – 021 – 449/12) z dnia 3 grudnia 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

36 Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/40/13) z dnia 5 lutego 2013 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

37 Tamże.

38 Tamże.

39 Stanowisko Nr 16/12/VI Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie, dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

40 Pismo Prokuratora Generalnego (PG VII G 025/405/12) z dnia 18 grudnia 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

41 Pismo Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (DOLIS-033-553/12/AFS/78460) z dnia 31 grudnia 2012 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym przy projekcie adresie internetowym.

W dniu 21 lutego 2013 r. projekt skierowano do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu. 16 maja 2013 r. wpłynęło jednoznacznie negatywne stanowisko Rady Ministrów⁴², w którym zwrócono uwagę na braki definicyjne oraz wątpliwości co do finansowania przerywania ciąży jako świadczenia zdrowotnego. Wskazano także, że w zamyśle projektodawców przerwanie ciąży miało być dokonywane w ciągu 72 godzin od decyzji kobiety, choć w wielu krajach o liberalnych przepisach pozostawia się stosownie dłuższy okres przejściowy na ewentualną weryfikację decyzji. Co więcej, zwrócono uwagę, że projektodawcy nie wzięli pod uwagę konsekwencji zabiegu dla zdrowia kobiety, gdyż nie uwzględnili potrzeby zasięgnięcia opinii drugiego specjalisty w przypadku dokonywania aborcji ze względów medycznych.

Projekt został finalnie odrzucony w pierwszym czytaniu 9 kwietnia 2015 r. głosami 379 posłów; 56 było przeciw, a jeden się wstrzymał.

2.7. Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie (2016 r.) – druk sejmowy nr 830, VIII kadencja Sejmu RP⁴³

Obywatelski projekt ustawy wpłynął do Sejmu 4 sierpnia 2016 r. Do reprezentowania Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej wybrano Barbarę Nowacką. Był to pierwszy projekt spośród omówionych, zmniejszających standard prawnej ochrony życia w Polsce projektów, który został wniesiony w trybie wykonywania inicjatywy ustawodawczej przez obywateli.

Pod względem merytorycznym przypominał on projekty zgłaszane wcześniej między innymi przez Sojusz Lewicy Demokratycznej. Dotyczył uregulowania praw kobiet do „samostanowienia w sprawach prokreacji”, w tym także dostępu do „edukacji seksualnej” i „nowoczesnych metod planowania rodziny”. Ponownie zakładał wprowadzenie do szkół przedmiotu „wiedza o seksualności człowieka”, dostępność metod i środków zapobiegania ciąży dla każdego, bez względu na zdolność do czynności prawnych, a także wprowadzał prawo podmiotowe do aborcji do 12 tygodnia ciąży. W projekcie pojawiła się również definicja „praw reprodukcyjnych”, według której pojęcie to miałyby oznaczać: „prawa człowieka związane ze świadomym rodzicielstwem, a także swobodnym i dobrowolnym dostępem do edukacji w zakresie wiedzy o seksualności człowieka, środków zapobiegania ciąży, przerywania ciąży, opieki zdrowotnej nad kobietą w ciąży i prawa do informacji oraz środków umożliwiających ich realizację”.

42 Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 1122), pismo DSPA – 140 – 38(4)/13 z dnia 16 maja 2013 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/225990A8FA04EAD1C1257B79003D97FE/%24File/1122-s.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

43 Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie (druk nr 830 z dnia 9 września 2016 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/3C2A10A649B1C39EC12580290048DCD3/%24File/830.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

Biuro Analiz Sejmowych w opinii z 7 września 2016 r. stwierdziło, że projekt w zakresie, w jakim wyłącza prawo określonej kategorii lekarzy do sprzeciwu sumienia, jest niezgodny z art. 10 ust. 2 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej⁴⁴. Związek Powiatów Polskich zwrócił uwagę na uchybienie zasadom przyzwoitej legislacji oraz próbę nałożenia na jednostki samorządu terytorialnego nowych zadań bez wskazania źródeł finansowania⁴⁵. Samorząd województwa opolskiego zaaprobował inicjatywę zwiększenia dostępności środków antykoncepcyjnych poprzez ich refundację, a także poszerzenie katalogu osób uprawnionych do ich nabycia, bez ograniczania tego prawa jedynie do przyczyn zdrowotnych⁴⁶. Podobnie odniósł się do postulatu poszerzenia oferty działań edukacyjnych i informacyjnych skierowanych do młodzieży w celu zapobiegania zakażeniom i chorobom przenoszonym drogą płciową oraz nieplanowanym ciążom. Wyrażono jednak obiekcyjne co do planowanego obowiązku szkół w zakresie udzielania urlopu i innej niezbędnej pomocy uczennicy w ciąży, a także braku wskazania dodatkowych źródeł finansowania samorządów powiatowych w kontekście kosztów utrzymania placówek prowadzących poradnictwo i świadczenia z zakresu świadomego rodzicielstwa. Samorząd województwa zachodniopomorskiego negatywnie zaopiniował projekt⁴⁷. Jak wskazał, wątpliwości budziło między innymi wprowadzenie w tytule projektu zwrotu „o prawach kobiet”, który jego zdaniem stał w sprzeczności z zasadą równości kobiet i mężczyzn w różnych sferach, a tym samym nie wyczerpywał w słusznej proporcji zarówno uprawnień kobiety, jak i obowiązków mężczyzny dotyczących świadomego rodzicielstwa. Skrytykowano także zbyt skupienie się na problematyce zapobiegania ciąży przy niedostatecznym poruszeniu tematyki zachowania płodności i ochrony zdrowia prokreacyjnego. Zastrzeżenia budził także przepis nakazujący lekarzowi udzielenie świadczenia z zakresu zapobiegania ciąży na wniosek osoby małoletniej bez zgody przedstawiciela ustawowego. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie zgłosił obiekcyjne co do zamiaru finansowania środków zapobiegania ciąży dla osób korzystających z pomocy społecznej z budżetów samorządów terytorialnych⁴⁸. Stwierdził też, że wprowadzanie w ramach procesu edukacji nauczania z zakresu seksualności człowieka powinno następować dopiero na etapie adolescencji uczniów, a nie już od pierwszej klasy szkoły podstawowej. Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego wyraził opinię negatywną o projekcie, zwracając uwagę na niedoskonałości związane

44 Biuro Analiz Sejmowych, *Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej obywatelskiego projektu ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie*, pismo BAS – WAPEiM – 1796/16 z dnia 7 września 2016 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym powyżej adresem internetowym.

45 Pismo Związku Powiatów Polskich (Or.A.0531/208/16) z dnia 12 września 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/8E92366F4EA7C8C7C125802D003D1141/%24File/830-001.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

46 Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/190/16) z dnia 20 września 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/6016F0B8EA8B29F2C12580350040E02B/%24File/830-003.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

47 Tamże.

48 Tamże.

z zawartymi w nim kwestiami finansowymi⁴⁹. Szereg uwag wniósł ponadto Główny Inspektor Ochrony Danych Osobowych⁵⁰.

9 września 2016 r. skierowano projekt do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu, które odbyło się 23 września. Pod głosowanie poddano wniosek o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu. Wniosek został przyjęty: poparło go 230 posłów, 173 głosowało przeciw, a 15 wstrzymało się od głosu.

2.8. Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie (2017 r.) – druk sejmowy nr 2060, VIII kadencja Sejmu RP⁵¹

Projekt wpłynął do łaski marszałkowskiej 24 listopada 2017 r. w trybie wykonywania inicjatywy ustawodawczej przez obywateli. Komitet Inicjatywy Ustawodawczej reprezentowany był ponownie przez Barbarę Nowacką.

W ocenie wnioskodawców proponowana projektem regulacja dotyczyć miała stworzenia „nowoczesnego systemu” pozwalającego na faktyczną (a nie tylko deklaratywną) „realizację praw reprodukcyjnych” i „ochronę zdrowia reprodukcyjnego”, a tym samym regulować sprawy związane z prawem do informacji, edukacji, poradnictwa i środków umożliwiających korzystanie z prawa do świadomego rodzicielstwa. Projekt zakładał wprowadzenie nielimitowanego prawa podmiotowego kobiety ciężarnej do dokonania aborcji do końca 12. tygodnia ciąży, a w bardziej zaawansowanej ciąży przerwanie jej miało być dopuszczone w określonych przypadkach. Do przeprowadzenia aborcji miała być wymagana pisemna zgoda kobiety.

Co ważne, projekt wprowadzał rozbudowaną definicję „praw reprodukcyjnych”, w której najistotniejszym elementem było „prawo wszystkich par i jednostek do decydowania swobodnie i odpowiedzialnie o liczbie, odstępach czasowych i momencie sprowadzenia na świat dzieci”, co potencjalnie otwierało drogę dostępu nie tylko do nielimitowanej aborcji w czasie pierwszych 12 tygodni od poczęcia dziecka, ale również do zabiegów *in vitro* dla osób samotnych lub pozostających w związkach jednoosobowych. Projekt ograniczał również wolność zgromadzeń i wolność wyrażania poglądów, zakazując „umieszczania treści i organizowania zgromadzeń przeciwnych przepisom niniejszej ustawy w odległości mniejszej niż 100 metrów od podmiotów

49 Tamże.

50 Pismo Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (DOLIS – 033 – 419/16/BG/84535/16) z dnia 21 września 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/8C0CCD6D84F40001C1258036003ACFF3/%24File/830-004.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

51 Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie (druk nr 2060 z dnia 24 listopada 2017 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/AECC1FCF910247EAC12581E20042A0B4/%24File/2060.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

lecniczych, w szczególności szpitali ginekologicznych i położniczych, a także placówek edukacyjnych, takich jak szkoły i przedszkola”.

W opinii Biura Analiz Sejmowych projekt w zakresie, w jakim wyłączał prawo określonej kategorii lekarzy do sprzeciwu sumienia, był niezgodny z prawem Unii Europejskiej⁵². Związek Powiatów Polskich zwrócił w swoim stanowisku uwagę, że proponowane rozwiązania polegające na tworzeniu jednostek poradnictwa wyłącznie na potrzeby wskazanego zadania oraz na nałożeniu na nie obowiązku wydawania pacjentom środków antykoncepcyjnych bez żadnych ograniczeń finansowych czy progów dochodów będą nieefektywne⁵³. Uznano je za niezwykle kosztowne. Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego wskazał na niezgodność preambuły i dalszej części projektu z przepisami Konstytucji RP gwarantującymi prawną ochronę życia⁵⁴. Stwierdził, że projekt usiłuje zawęzić wolność sumienia personelu medycznego, zmuszając lekarza do udzielania pacjentom informacji o antykoncepcji oraz diagnostyce prenatalnej – także wówczas, kiedy matka wyrazi zamiar zabicia dziecka, jeśli wynik badania prenatalnego będzie nieprawidłowy. Za absolutnie niezgodny z etyką lekarską uznano ponadto zapis umożliwiający sterylizację na życzenie, który zmuszałby lekarzy do trwałego okaleczania pacjentów – często nieświadomych odległych konsekwencji tych procedur. Wprowadzenie do programów nauczania przedmiotu „wiedza o seksualności człowieka” już od klasy pierwszej szkoły podstawowej skonstatowano jako przejaw braku wiedzy o psychologii rozwoju dziecka oraz naruszenie praw rodziców do indywidualnej edukacji swoich dzieci w okresie przedpokwitaniowym. Narzucenie lekarzowi wykonania zabiegu przerywającego życie dziecka poczętego określono jako niezgodne z treścią przysięgi lekarskiej, która zobowiązuje do służby na rzecz zdrowia i życia ludzkiego. Z kolei udzielanie przez lekarzy porad w zakresie zapobiegania ciąży osobom małoletnim bez zgody rodziców oceniono jako zamach na prawa rodziców i dziecka, stanowiący antywychowawcze narzędzie umożliwiające ingerencje w rodzinne relacje. Jak skonkludowano, projekt zawierał cały szereg błędów rzeczowych i niezgodności z wiedzą medyczną; uznano go też za nieakceptowalny ze względu na to, że jego zawartość godziła w prawo naturalne oraz zasady moralne. Jednocześnie wskazywano, że wywołałby negatywne następstwa dla zdrowia kobiet i dzieci. Co istotne, powyższa opinia została następnie wycofana⁵⁵. Jak wyjaśniono, pierwotna opinia nie miała na celu

52 Biuro Analiz Sejmowych, Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej obywatelskiego projektu ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie, pismo BAS – WAPM – 2350/17 z dnia 22 listopada 2017 r., dokument dostępny wraz z projektem pod wskazanym powyżej adresem Internetowym.

53 Pismo Związku Powiatów Polskich (Or.A.0531/280/17) z dnia 28 listopada 2017 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/E548C310D48C530CC12581E80048222D/%24File/2060-001.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

54 Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/445/17) z dnia 4 grudnia 2017 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/7AE43B2026ACDA29C12581EE0051D46B/%24File/2060-002.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

55 Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/476/17) z dnia 29 grudnia 2017 r. (prośba o wycofanie opinii województwa opolskiego do obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie,

opowiedzenia się przeciw aborcji, a jedynie wskazanie, że jest to zabieg, który może mieć swoje konsekwencje dla zdrowia kobiety. Cytowanie przez media poszczególnych wycinków tekstu miało zniekształcać intencje samorządu województwa opolskiego, który opowiadał się w kontekście prawa aborcyjnego za zachowaniem *status quo*. Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego podniósł natomiast kwestię zakazu umieszczania treści i organizowania zgromadzeń przeciwnych przepisom ustawy w odległości mniejszej niż 100 m od podmiotów leczniczych oraz placówek edukacyjnych⁵⁶. Propozycja ta w świetle przedłożonej opinii godziła w wolność zgromadzeń i ograniczała swobodę wypowiedzi. Podobnie krytycznie oceniono zaprzęgnięcie mechanizmu prawnokarnego do regulowania dyskursu publicznego w zakresie twierdzeń odnoszących się do tematu konsekwencji medycznych aborcji oraz jej przebiegu, a także stosowania antykoncepcji, które to twierdzenia miałyby na celu odwieśnienie od wykonania bądź poddania się aborcji lub stosowania antykoncepcji. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego z kolei zaopiniował projekt pozytywnie⁵⁷. Naczelna Rada Lekarska negatywnie oceniła regulacje odnoszące się do rażącego ograniczania dopuszczalności korzystania przez lekarzy z klauzuli sumienia⁵⁸. Skrytykowała także zmianę dopuszczającą prowadzenie eksperymentów badawczych na ludziach pozostających na prenatalnym etapie rozwoju. Za zbyt daleko idącą uznano ponadto derogację art. 2 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, zgodnie z którą dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności.

24 listopada 2017 r. projekt został skierowany do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu. W dniu 10 stycznia 2018 r. odrzucono go w pierwszym czytaniu stosunkiem 202 głosów „za” do 194 „przeciw” i siedmiu wstrzymujących się.

2.9. Poselski projekt ustawy o świadomej prokreacji (2018 r.) – projekt nie otrzymał numeru druku, VIII kadencja Sejmu RP⁵⁹

Projekt został wniesiony do łaski marszałkowskiej 18 stycznia 2018 r. przez grupę posłów z Klubu Poselskiego Nowoczesna. Przedstawicielem wnioskodawców została Joanna Schmidt (obecnie: Mihułka).

druk nr 2060), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/60F05A2634E94230C1258211003546A2/%24File/2060-004.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

56 Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/445/17) z dnia 4 grudnia 2017 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/7AE43B2026ACDA29C12581EE0051D46B/%24File/2060-002.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

57 Tamże.

58 Stanowisko Nr 24/17/VII Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie obywatelskiego projektu ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/EF876F4ADF7344B0C12581FD0045B8FD/%24File/2060-003.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

59 Projekt ustawy o świadomej prokreacji (projekt z dnia 17 listopada 2011 r., wniesiony 18 stycznia 2011 r.; nie otrzymał nr. druku), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekt/8-020-821-2018/\\$file/8-020-821-2018.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekt/8-020-821-2018/$file/8-020-821-2018.pdf), dostęp: 17 lutego 2022 r.

Proponowana ustawa nie wprowadzała wprawdzie konstruktu „prawa podmiotowego do aborcji”, ale *de facto* umożliwiała jej dokonanie na żądanie kobiety w pierwszych 12 tygodniach od poczęcia dziecka, zaś w późniejszym czasie wyłącznie w sytuacjach analogicznych do tych, które przewidziane były w obowiązujących wówczas przepisach. Zgodnie z projektem warunkiem przeprowadzenia aborcji miało być odbycie przez kobietę, która złożyła na piśmie żądanie przerwania ciąży, konsultacji, podczas której zostałaaby poinformowana o skutkach aborcji oraz formach pomocy dla kobiet w ciąży. Projektowana regulacja dotyczyła również rozszerzenia zakresu nauczania oraz wprowadzenia obowiązku odbywania zajęć z wiedzy o seksualności człowieka i rodzicielstwie dla uczniów klas pierwszych, czwartych i siódmych szkół podstawowych oraz klas drugich lub trzecich szkół średnich. Zapewniała szerszy dostęp do środków antykoncepcyjnych, a także do badań w kierunku chorób przenoszonych drogą płciową. Nie wprowadzała pojęcia „praw reprodukcyjnych” (mimo że odwoływano się do nich w treści uzasadnienia projektu).

W celu uzyskania opinii dotyczących projektu zwrócono się do Biura Legislacyjnego, Biura Analiz Sejmowych i organizacji samorządowych, a z wnioskiem o konsultacje między innymi do Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego i Naczelnej Rady Lekarskiej⁶⁰.

2.10. Poselski projekt ustawy o bezpiecznym przerywaniu ciąży oraz o edukacji, o zdrowiu i seksualności (2020 r.) – projekt nie otrzymał numeru druku, IX kadencja Sejmu RP⁶¹

Projekt ustawy zgłoszony przez posłów w IX kadencji Sejmu RP zawierał definicję legalną między innymi praw reprodukcyjnych i środków zapobiegania ciąży. Stanowił on w art. 3, że „każdy ma prawo do samostanowienia w dziedzinie rozrodczości w warunkach umożliwiających świadome decydowanie o rodzicielstwie”. Jednocześnie w projekcie przyjęto cezurę czasową dla wskazanego „samostanowienia w dziedzinie rozrodczości”, uznając, że „kobieta w ciąży ma prawo do przerywania ciąży do końca 12. tygodnia trwania ciąży”. Po upływie 12. tygodnia ciąży prawo do aborcji miało być przyznane w przypadku zagrożenia zdrowia lub życia kobiety, prawdopodobieństwa ciężkiego i nieodwracalnego uszkodzenia płodu lub choroby zagrażającej jego życiu, a także zachodzącego prawdopodobieństwa (potwierdzonego zaświadczeniem prokuratora), że ciąża powstała w wyniku

⁶⁰ Brak informacji na temat dalszych prac nad projektem.

⁶¹ Poselski projekt ustawy o bezpiecznym przerywaniu ciąży oraz o edukacji o zdrowiu i seksualności [pisownia oryginalna – przyp. red.] (wniesiony dnia 14 kwietnia 2020 r.; nie otrzymał nr. druku), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-143-2020/\\$file/9-020-143-2020.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-143-2020/$file/9-020-143-2020.pdf), dostęp: 16 marca 2021 r.

czynu zabronionego (a więc w przypadkach dopuszczających aborcję wskazanych w ówczesnym brzmieniu ustawy o planowaniu rodziny). W projekcie przewidziano kolejne cezury czasowe w prawie do „samostanowienia w dziedzinie rozrodczości”, uznając, że gdy zachodzi duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu, przerwanie ciąży jest dopuszczalne do końca 24. tygodnia ciąży. Natomiast w przypadku uzasadnionego podejrzenia, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego, aborcję dopuszczono do końca 18. tygodnia ciąży. Projekt nie tłumaczył narzuconych w nim limitów czasowych co do okresu trwania ciąży, w których dokonanie aborcji miało być dopuszczone⁶².

2.11. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (2020 r.) – projekt nie otrzymał numeru druku, IX kadencja Sejmu RP⁶³

Na 26. posiedzeniu Sejmu RP w głosowaniu nr 12 nad uzupełnieniem porządku dziennego o punkt w brzmieniu: pierwsze czytanie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, odrzucono włączenie tego projektu ustawy do porządku dziennego obrad⁶⁴. Projekt został nazwany przez środowiska proaborcyjne ustawą ratunkową. Jego autorką była Magdalena Biejał. Przewidywał on złagodzenie kary za przerwanie ciąży za zgodą kobiety z naruszeniem przepisów, proponując karę grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Dodatkowo postulował całkowite zniesienie kary za udzielenie kobiecie ciężarnej pomocy w przerywaniu ciąży z naruszeniem przepisów, a także za nakłanianie kobiety do popełnienia tego czynu. Ponadto projekt wprowadzał nowy kontratyp, stanowiąc, że „nie popełnia przestępstwa, kto za zgodą kobiety przerywa jej ciążę, jeżeli od początku ciąży nie upłynęło więcej niż 12 tygodni”. Przewidywał także wprowadzenie paragrafu stanowiącego, że „nie podlega karze, kto za zgodą kobiety przerywa jej ciążę, jeżeli badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu”⁶⁵.

62 Brak informacji na temat dalszych prac nad projektem.

63 Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (wniesiony dnia 26 października 2020 r.; nie otrzymał nr. druku), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-299-2020/\\$file/9-020-299-2020.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-299-2020/$file/9-020-299-2020.pdf), dostęp: 16 marca 2021 r.

64 Głosowanie nad uzupełnieniem porządku dziennego o punkt w brzmieniu: Pierwsze czytanie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, [http://orka.sejm.gov.pl/Glos9.nsf/nazwa/26_12/\\$file/glos_26_12.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Glos9.nsf/nazwa/26_12/$file/glos_26_12.pdf), dostęp: 16 marca 2022 r.

65 Brak informacji na temat dalszych prac nad projektem.

2.12. Projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (2020 r.), przedstawiony przez Prezydenta RP – druk sejmowy nr 727, IX kadencja Sejmu RP⁶⁶

Prezydencki projekt ustawy (zgłoszony za kadencji Andrzeja Dudy) przewidywał dodanie do art. 4a ust. 1 ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży punktu 2a w brzmieniu: „badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na wysokie prawdopodobieństwo, że dziecko urodzi się martwe albo obarczone nieuleczalną chorobą lub wadą, prowadząc niechybnie i bezpośrednio do śmierci dziecka, bez względu na zastosowane działania terapeutyczne”. Oznaczałoby to wprowadzenie do krajowego porządku prawnego nowej przesłanki warunkującej możliwość przerywania ciąży w przypadku wystąpienia tak zwanych wad letalnych u dziecka. Projekt skierowano do pierwszego czytania w Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Zdrowia.

2.13. Obywatelski projekt ustawy o bezpiecznym przerywaniu ciąży i innych prawach reprodukcyjnych (2022 r.) – druk sejmowy nr 2298, IX kadencja Sejmu RP⁶⁷

Projekt wpłynął do Marszałka Sejmu 2 maja 2022 r., następnie 25 maja 2022 r. został skierowany do pierwszego czytania. Pełnomocnikiem Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej została Marta Lempart, na jej zastępcę wskazano Natalię Broniarczyk.

Przedmiotowy projekt ustawy wprowadzał określenie „osoba w ciąży” zamiast „kobieta w ciąży”. Co najistotniejsze, przewidywał on legalizację aborcji na żądanie do 12. tygodnia ciąży, a także legalizację aborcji do 24. tygodnia ciąży w następujących przypadkach: 1) jeżeli podczas badań stwierdzone zostaną nieprawidłowości rozwojowe lub genetyczne poczętego dziecka (co znaczące, projekt przewidywał, że przeprowadzenie dalszej diagnostyki nie jest wymagane); 2) gdy ciąża jest wynikiem czynu zabronionego: w założeniach projektu wystarczyłoby jedynie złożenie odpowiedniego oświadczenia przez „osobę w ciąży”, opinia prokuratora nie byłaby konieczna. W sytuacji gdy ciąża stanowiłaby zagrożenie dla życia, zdrowia fizycznego lub zdrowia psychicznego „osoby w ciąży”, jak również w przypadku stwierdzenia wad letalnych u dziecka, projekt nie przewidywał

66 Projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudę (druk nr 727 z dnia 30 października 2020 r.), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/483A50FD9E14D216C1258614003DC76E/%24File/727.pdf>, dostęp: 16 marca 2022 r.

67 Obywatelski projekt ustawy o bezpiecznym przerywaniu ciąży i innych prawach reprodukcyjnych (druk nr 2298 z dnia 2 czerwca 2022 r.), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/F389103FD35E0130C1258855002E753E/%24File/2298.pdf>, dostęp: 17 grudnia 2022 r.

w ogóle granic czasowych określających, do którego momentu ciąży można pozbawić życia dziecko poczęte. Ponadto projekt zakładał, że osoba małoletnia, która ukończyła 13. rok życia, samodzielnie podejmowałaby decyzję o dokonaniu aborcji. Należy również wskazać, że proponowane rozwiązania ograniczałyby rażąco klauzulę sumienia: projekt nakładał bowiem na lekarza powołującego się na sprzeciw sumienia obowiązek udzielenia pomocy w zabiciu nienarodzonego dziecka poprzez wskazanie lekarza, który by to zrobił.

Pierwsze czytanie projektu ustawy odbyło się podczas 57. posiedzenia Sejmu, 23 czerwca 2022 r. Za wnioskiem o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu zagłosowało 265 posłów (175 było przeciw), na skutek czego projekt został odrzucony.

3. Druki sejmowe zwiększające prawną ochronę życia

3.1. Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (2010 r.) – druk sejmowy nr 4222, VI kadencja Sejmu RP⁶⁸

Obywatelski projekt wniesiono do Marszałka Sejmu 26 maja 2011 r. Pełnomocnikiem Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej został Mariusz Dzierżawski, a osobą uprawnioną do jego zastępstwa w pracach nad projektem ustawy – Jacek Sapa.

Projekt zmieniał tytuł ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży na następujący: ustawa o ochronie życia ludzkiego od poczęcia. Przyznawał każdej istocie ludzkiej od chwili poczęcia przyrodzone prawo do życia, pozostawiając życie i zdrowie dziecka od chwili jego poczęcia pod ochroną prawa. Uchyłał tym samym wszystkie przesłanki aborcyjne. Jednocześnie zobowiązywał organy administracji do zapewnienia kobietom w ciąży opieki medycznej, socjalnej i prawnej. Organy administracji miały równolegle udzielać pomocy Kościołowi katolickiemu, innym kościołom i związkom wyznaniowym oraz organizacjom społecznym, które zajmują się opieką nad kobietami w ciąży, pieczą zastępczą lub udzielaniem pomocy w przysposabianiu dzieci.

Do projektu odniosła się Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych, która rekomendowała jego odrzucenie, uznając przedmiotowe rozwiązania za zbyt rygorystyczne,

68 Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 4222 z dnia 26 maja 2011 r.), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/23E-6F9AA70A2F2DFC125789B004349F5/\\$file/4222.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/23E-6F9AA70A2F2DFC125789B004349F5/$file/4222.pdf), dostęp: 19 lutego 2022 r.

a także oczekując szerokiej debaty publicznej na ten temat⁶⁹. Prokurator Generalny podniósł natomiast wątpliwości co do jego „poprawności konstytucyjnej” oraz „zasadności inicjatywy legislacyjnej”⁷⁰. W opinii Prokuratora Generalnego największe zastrzeżenia budziła bezwzględna ochrona prawna życia dziecka poczętego. W dokumencie wskazano, że dziecko poczęte nie jest podmiotem praw chronionych na gruncie konstytucyjnym, choć zarazem przyznano, że życie ludzkie na prenatalnym etapie rozwoju jest wartością (dobrem), która na taką ochronę zasługuje, co potwierdził Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z 28 maja 1997 r. o sygnaturze K 26/96. Prokurator Generalny podkreślał, że ograniczenie prawnej ochrony życia poczętego może nastąpić w dostatecznie sprecyzowanych ustawowo okolicznościach. Sąd Najwyższy zarzucił sprowadzenie „samodzielnej” treści ustawy do jednego artykułu, co budziło wątpliwości o charakterze formalno-legislacyjnym co do celowości istnienia aktu normatywnego o tak wąskiej treści⁷¹. Projekt nie uwzględniał także związków między nowelizowaną ustawą a regulacjami z zakresu prawa karnego i cywilnego – na tej podstawie formułowano obawy o potencjalną niespójność polskiego systemu prawa.

W dniu 1 lipca 2011 r. na posiedzeniu Sejmu odbyło się pierwsze czytanie projektu, który następnie skierowano do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Zdrowia. Połączone komisje we wspólnym sprawozdaniu wniosły o odrzucenie projektu ustawy, co uczyniono w drugim czytaniu w dniu 31 sierpnia 2011 r. (191 głosów „za”, 186 „przeciw”, pięciu posłów wstrzymało się od głosu).

3.2. Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (2012 r.) – druk sejmowy nr 670, VII kadencja Sejmu RP⁷²

Projekt wpłynął do Sejmu 19 czerwca 2012 r. Złożyła go grupa posłów Klubu Parlamentarnego Solidarna Polska reprezentowana przez Bartosza Kownackiego, a od 21 września 2012 r. przez Arkadiusza Mularczyka.

69 Opinia Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych (NIPiP-NRPIP-DM.0025.104.2011) z dnia 8 czerwca 2011 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 4222), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/90AC15562FA054D4C12578B200376EA6/\\$file/4222-001.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/90AC15562FA054D4C12578B200376EA6/$file/4222-001.pdf), dostęp: 19 lutego 2022 r.

70 Opinia Prokuratora Generalnego (PG VII G 025-64/11) z dnia 29 czerwca 2011 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 4222), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/103E4213AAAF8A580C12578CC0035620C/\\$file/4222-003.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/103E4213AAAF8A580C12578CC0035620C/$file/4222-003.pdf), dostęp: 19 lutego 2022 r.

71 Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, Opinia Sądu Najwyższego (BSA V – 021 – 117/11) do projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 4222), dokument dostępny wraz z opinią Prokuratora Generalnego pod wskazanym powyżej adresem internetowym.

72 Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 670 z dnia 15 czerwca 2012 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/1F5C328089C9B5A9C1257A69003B-B9B0/%24File/670.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.

Projekt uchylał dopuszczalność aborcji w sytuacji gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu (tak zwana przesłanka eugeniczna).

18 września 2012 r. projekt został skierowany do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu, które odbyło się 26 września. Ostatecznie marszałek sejmu Ewa Kopacz przeniosła na następne posiedzenie Sejmu głosowanie nad wnioskiem o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu. Głosowanie, podczas którego odrzucono wnioski o odrzucenie projektu ustawy (189 głosów „za”, 207 „przeciw”, 30 wstrzymujących się) odbyło się 10 października 2012 r. W sprawozdaniu Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Zdrowia z 23 października 2012 r. zarekomendowano odrzucenie projektu. Projekt został odrzucony dzień później, w trakcie drugiego czytania (245 głosów „za”, 184 „przeciw”, 10 wstrzymujących się)⁷³.

3.3. Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (2013 r.) – druk sejmowy nr 1654, VII kadencja Sejmu RP⁷⁴

Obywatelski projekt złożono do Sejmu 21 marca 2013 r. Pełnomocnikiem Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej została Kaja Godek, a jako osobę uprawnioną do jej zastępowania wskazano Mariusza Dzierżawskiego. Brzmienie projektu było praktycznie zbieżne z drukiem sejmowym nr 670, opisanym w podrozdziale 3.2. Projekt uchylał przesłankę eugeniczną aborcji. Poparcie dla niego wyraziła Fundacja MaterCare Polska⁷⁵ oraz Krajowa Rada Diagnostów Laboratoryjnych⁷⁶.

W dniu 27 sierpnia 2013 r. projekt został skierowany do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu, które odbyło się dokładnie miesiąc później. Decyzją Wysokiej Izby projekt został odrzucony (233 głosów „za”, 182 „przeciw”, 6 posłów wstrzymało się od głosu).

73 Zob. przebieg procesu legislacyjnego w sprawie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 670), <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=7021D00A21BFF55CC1257A690040E248>, dostęp: 18 kwietnia 2022 r.

74 Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1654 z dnia 27 sierpnia 2013 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/5821FF7D4C575A91C1257B-D400566FA1/%24File/1654.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.

75 MaterCare Polska, Opinia dotycząca zmiany projektu ustawy z dnia 20 marca 2013 r., dokument dostępny wraz z opinią Prokuratora Generalnego pod wskazanym powyżej adresem internetowym.

76 Opinia Krajowej Rady Diagnostów Laboratoryjnych (1.dz.4084.09.13) z dnia 18 września 2013 r. do obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1654), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/B32B85322D756E06C1257BEF003B5A9F/%24File/1654-002.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.

3.4. Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (2015 r.) – druk sejmowy nr 3806, VII kadencja Sejmu RP⁷⁷

Projekt wpłynął do Sejmu 3 lipca 2015 r. Pełnomocnikiem Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej została Kajak Godek, na jej zastępcę wskazano Mariusza Dzierżawskiego.

Projekt wprowadzał całkowity zakaz przerywania ciąży, wyłączenie karalności aborcji dokonanej w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego zdrowiu lub życiu kobiety ciężarnej, a także wymóg pisemnej zgody rodziców lub pełnoletnich uczniów na udział w zajęciach szkolnych z zakresu edukacji seksualnej. Proponował karę do trzech lat pozbawienia wolności dla osoby, która za zgodą kobiety przerywa jej ciążę. Zmieniał również tytuł ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży na ustawę o ochronie życia i zdrowia ludzkiego od poczęcia.

W ocenie Prokuratora Generalnego Andrzeja Seremeta projekt budził zasadnicze wątpliwości natury konstytucyjnej, jako że arbitralnie rozwiązywał określone kolizje dóbr i wartości konstytucyjnych, nadając życiu ludzkiemu w fazie prenatalnej wartość nadrzędną w stosunku do innych dóbr i konstytucyjnych wartości⁷⁸. Jak uznano, prawo nie może być instrumentem wymuszania na obywatelu postaw, które wykraczają poza standard tego, czego racjonalnie można wymagać od drugiego człowieka. Zdaniem Prokuratora Generalnego istnieją granice ochrony życia nienarodzonych wynikające z konieczności ochrony innych dostatecznie wysoko cenionych dóbr. Z powyższych względów projekt został uznany za budzący obiekcyjne wątpliwości – jak podano – „w zakresie doboru instrumentalnego ingerencji ustawodawczej (zasady proporcjonalności)”.

7 sierpnia 2015 r. projekt ustawy został skierowany do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu, które odbyło się 11 września. Decyzją Sejmu obywatelski projekt odrzucono (206 głosów „za”, 178 „przeciw”, 10 wstrzymujących się).

77 Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3806 z dnia 7 sierpnia 2015 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/97F1E20915CE7B69C1257E9A0034AE0A/%24File/3806.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.

78 Opinia Prokuratora Generalnego (PG VIII G 025/278/15) z dnia 12 sierpnia 2015 r. do obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3806), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/F76D55DC9201A885C1257EB20021882A/%24File/3806-001.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.

3.5. Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (2016 r.) – druk sejmowy nr 784, VIII kadencja Sejmu RP⁷⁹

Projekt wpłynął do Marszałka Sejmu 19 sierpnia 2016 r. Tego samego dnia skierowano go do pierwszego czytania. Komitet Inicjatywy Ustawodawczej „Stop Aborcji” reprezentowała dr Joanna Banasiuk, jej zastępcą został Mariusz Dzierżawski.

Projekt zakładał zapewnienie kompleksowych gwarancji ochrony życia na prenatalnym etapie rozwoju poprzez wprowadzenie całkowitego zakazu aborcji przy jednoczesnym wyłączeniu penalizacji spowodowania śmierci dziecka poczętego na skutek podjęcia działań leczniczych mających na celu ratowanie życia matki. Projekt zobowiązywał także organy administracji rządowej oraz samorządu terytorialnego do zapewnienia pomocy materialnej oraz opieki dla rodzin wychowujących dzieci dotknięte ciężkim upośledzeniem albo chorobą zagrażającą ich życiu, jak również matkom oraz ich dzieciom, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że do poczęcia doszło w wyniku czynu zabronionego.

Dotychczasowa ustawa o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży otrzymać miała nowy tytuł: ustawa o powszechnej ochronie życia ludzkiego i wychowaniu do życia w rodzinie. Życie i zdrowie dziecka w myśl projektu pozostawało pod ochroną prawa. Projekt wprowadzał zmiany również w obrębie kodeksu karnego. Dziecko poczęte zdefiniowano jako człowieka w prenatalnym okresie rozwoju, którym jest od chwili połączenia się żeńskiej i męskiej komórki rozrodczej. Osoba powodująca śmierć dziecka poczętego miała podlegać karze pozbawienia wolności od trzech miesięcy do pięciu lat (w przypadku nieumyślności – do lat trzech). Penalizowano również pomocnictwo w aborcji i podleganie do niej. Przystępstwo w myśl projektu nie zachodziło, jeżeli śmierć dziecka była następstwem działań leczniczych, koniecznych dla uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego życiu matki dziecka poczętego. Jeśli sprawcą czynu była matka, projekt umożliwiał zastosowanie wobec niej nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet odstąpienia od jej wymierzenia. Jednocześnie matka dziecka poczętego powodująca jego śmierć w sposób nieumyślny miała nie podlegać karze. Dodatkowo implementowano szereg subsydiarnych regulacji mających na celu przede wszystkim zapewnienie systemowej spójności wszystkim regulacjom prawnym dotyczącym sytuacji dziecka poczętego.

79 Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (druk nr 784 z dnia 19 sierpnia 2016 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/CDB8B631C2EFE830C1258014002A4E47/%24File/784.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

Projekt budził duże kontrowersje społeczne, a jego faktyczna treść stała się obiektem wielu manipulacji i przeinaczeń. Województwo zachodniopomorskie negatywnie zaopiniowało projekt, wskazując między innymi, że proponowane przepisy ograniczają prawo do podejmowania samodzielnych decyzji w kwestii płodności i prokreacji oraz utrudniają dostęp do edukacji seksualnej i bezpłatnych środków antykoncepcyjnych⁸⁰. W ocenie opiniujących projekt wprowadzał niesłusznie wysokie sankcje karne: zarówno w stosunku do kobiety ciężarnej, jak i osoby, która nakłaniała lub przyczyniała się do przerwania ciąży. Województwo śląskie wniosło szereg uwag, kwestionując między innymi wysokość kar, rozszerzanie odpowiedzialności prawnokarnej czy proponowany okres *vacatio legis*⁸¹. Projektodawcom zarzucono jednocześnie pobudki ideologiczne.

Pierwsze czytanie projektu na posiedzeniu Sejmu miało miejsce 23 września 2016 r. W jego ramach odbyło się głosowanie za odrzuceniem projektu ustawy w pierwszym czytaniu (154 głosów „za”, 267 „przeciw”, 11 wstrzymujących się), a następnie procedowano wniosek o skierowanie projektu ustawy do połączonych Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz Komisji Zdrowia (42 głosy „za”, 361 „przeciw”, 30 wstrzymujących się). Ostatecznie projekt trafił do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. W swoim sprawozdaniu z 5 września Komisja po niezwykle burzliwym posiedzeniu zawniosowała o odrzucenie projektu w całości⁸². W trakcie jego drugiego czytania na posiedzeniu Sejmu wniosek Komisji został przyjęty (352 głosy „za”, 58 „przeciw”, 18 wstrzymujących się).

3.6. Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (2017 r.) – druk sejmowy nr 2146, VIII kadencja Sejmu RP⁸³

Projekt wpłynął do Sejmu 30 listopada 2017 r. Do reprezentowania Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej „Zatrzymaj Aborcję” została wskazana Kaja Godek, a jako jej zastępca Magdalena Kaliszuk, której miejsce po jej rezygnacji zajął Krzysztof Kasprzak⁸⁴. Projekt przede wszystkim uchylał przesłankę eugeniczną przerywania ciąży.

80 Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/165/16) z dnia 4 sierpnia 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/6D9F4C74B1B19121C12580190034D335/%24File/784-001.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

81 Tamże.

82 Sprawozdanie Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka o obywatelskim projekcie ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (druk nr 907), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/7580B3088612BFCBC125804300622996/%24File/907.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

83 Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 2146 z dnia 4 stycznia 2018 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/F18A213C98C5BDC0C125820B005793D9/%24File/2146.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

84 Pismo projektodawców (MK-020-664/4/17) z dnia 8 stycznia 2018 r. dotyczące zmiany osoby zastępującej pełnomocnika Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/F794A545750D967CC125820F003E94E4/%24File/2146-001.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

Naczelna Rada Adwokacka zaopiniowała projekt negatywnie⁸⁵. Uznano, że ochrona płodu w fazie prenatalnej powinna przede wszystkim przejawiać się w zagwarantowaniu pełni praw kobiet, w tym swobody i samodzielności podejmowanych decyzji. Zaostrzenie przepisów aborcyjnych uznano za naruszające wiążące Polskę akty prawa międzynarodowego, a także podstawy demokratycznego państwa prawnego (w tym zakaz dyskryminacji i prawo do ochrony życia prywatnego). Co więcej, wskazano, że wprowadzenie zmian w projektowanym kształcie sankcjonowałoby zjawisko przemocy wobec kobiet poprzez naruszenie podstawowych praw człowieka. Opinię do projektu ustawy „Zatrzymaj Aborcję” przedstawił także Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris⁸⁶. Instytut podkreślił, że intensyfikacja ochrony życia *nasciturusa* jest zgodna nie tylko z polską ustawą zasadniczą oraz wiążącym Polskę prawem międzynarodowym, ale wręcz pożądana. Instytut uznał, że mając na uwadze orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego i spójne z nim judykaty Izby Karnej Sądu Najwyższego, konieczne wydaje się dostosowanie przepisów ustawowych do poziomu ochrony dziecka poczętego gwarantowanego przez Konstytucję. Autorzy opinii zaznaczyli, że przesłanka eugeniczna dopuszczalności aborcji narusza konstytucyjny zakaz dyskryminacji (art. 32 ust. 2 Konstytucji RP) oraz te przepisy ustawy zasadniczej, które nakazują szczególną opieką otoczyć osoby niepełnosprawne (art. 68, art. 69 ust. 3 Konstytucji RP), także *lege non distinguente* te nienarodzone.

Krytycznie do projektu odniosło się Biuro Analiz Sejmowych, wskazując na równoległą konieczność rozwoju opieki paliatywnej i hospicyjnej oraz budowania systemu wsparcia (jak na przykład w programie „Za życiem”), z czym miałyby się wiązać nadmierne koszty finansowe. Tego typu działania uznano za lepiej promujące postawę *pro-life* aniżeli wprowadzanie zakazu aborcji⁸⁷. Biuro Analiz Sejmowych przestrzegało także przed coraz większą radykalizacją debaty oraz aktywnością środowisk politycznych zmierzających do wprowadzenia aborcji na żądanie⁸⁸. Wskazywało przy tym na finansowe, społeczne, prawne i polityczne koszty i efekty zakładanej regulacji. Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris

85 Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej (NRA.12-SM-1.4.2018) z dnia 15 stycznia 2018 r., dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/A5FABDA6934366EFC125821A002D2344/%24File/2146-003.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

86 J. Kwaśniewski, M. Olszówka, Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży („Zatrzymaj Aborcję”) – druk sejmowy 2146, <https://www.ordoiuris.pl/ochrona-zycia/opinia-dotyczaca-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-planowaniu-rodziny-ochronie-plodu>, dostęp: 16 marca 2021 r.

87 I. Bień, J. Osiecka-Chojnacka, Opinia prawna i merytoryczna na temat obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 2146), 9 kwietnia 2018 r., <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk8.nsf/0/16A86ADB4A0CB4F0C125824B002C144F/%24File/i546-18.docx>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

88 I. Bień, J. Osiecka-Chojnacka, Ocena skutków regulacji zawartych w obywatelskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk 2146), 18 kwietnia 2018 r., <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk8.nsf/0/F79B5265E1BF00E4C125824B002D2666/%24File/i552-18.docx>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

odpowiedział na zarzuty wyrażone w opinii Biura Analiz Sejmowych⁸⁹. Podkreślił, że przedstawione w opinii tezy nie znajdują uzasadnienia w obowiązującym stanie prawnym. Przede wszystkim całkowicie marginalizują konstytucyjne gwarancje poszanowania i ochrony godności człowieka (art. 30 Konstytucji RP) oraz prawnej ochrony życia ludzkiego (art. 38 Konstytucji RP). Instytut zarzucił tendencyjność w doborze badań autorkom opinii merytorycznej oraz oceny skutków regulacji, a także pobieżną analizę regulacji i brak podparcia prezentowanych argumentów stosownymi wyliczeniami. Instytut wskazał na szereg błędnych założeń i nadużyć autorek obu dokumentów. W szczególności Instytut zaznaczył, że nieprawdziwe jest stwierdzenie, iż „w kontekście zakazu aborcji eugenicznej może pojawić się również tendencja do ograniczenia – różnymi metodami – badań prenatalnych”. Projekt będący przedmiotem opinii Biura Analiz Sądowych w ogóle nie dotyczył problematyki badań prenatalnych, stąd hipotezy o możliwej tendencji do ich ograniczania są daleko idącym nadużyciem. Instytut zwrócił uwagę, że opinie autorów zewnętrznych zawierają radykalnie odmienne konkluzje. Na przykład Paweł Sobczyk w swojej zewnętrznej ekspertyzie puentował, że ustawodawca powinien stworzyć odpowiednie gwarancje prawne oraz materialne dla matek i rodzin, które decydują się na urodzenie dziecka upośledzonego albo dotkniętego nieuleczalną chorobą⁹⁰. Działania ustawodawcy nie powinny natomiast polegać na arbitralnym określaniu wyjątków od konstytucyjnej zasady prawnej ochrony życia, lecz kreować pozytywne prawne podstawy macierzyństwa i „tacierzyństwa”. Projekt zarazem, zdaniem opiniującego, wpisuje się w konstytucyjną koncepcję prawnej ochrony życia oraz poszanowania i ochrony godności człowieka przez władze publiczne.

4 stycznia 2018 r. projekt został skierowany do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu. Odkryło się ono 10 stycznia. Wniosek o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu został odrzucony (134 głosy „za”, 277 „przeciw”, siedem wstrzymujących się), a projekt skierowano do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny z zaleceniem zasięgnięcia opinii Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. 19 marca 2018 r. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka wydała opinię pozytywną. 2 lipca 2018 r. projekt skierowano do podkomisji nadzwyczajnej i jednocześnie ukonstytuowała się podkomisja pod przewodnictwem Grzegorza Mateusiaka.

89 M. Olszówka, B. Zalewski, Stanowisko Ordo Iuris w sprawie opinii Biura Analiz Sejmowych na temat projektu „Zatrzymaj Aborcję”, <https://ordoiuris.pl/ochrona-zycia/stanowisko-ordo-iuris-w-sprawie-opinii-biura-analiz-sejmowych-na-temat-projektu-0>, dostęp: 16 marca 2021 r.

90 P. Sobczyk, Opinia prawna i merytoryczna na temat obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 2146), 28 marca 2018 r., <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk8.nsf/0/2B88FBD6A375450AC125824F002FBF70/%24File/546-18.rtf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.

Z racji wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 r.⁹¹ zawarte w projekcie postulaty zostały zrealizowane.

3.7. Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (2021 r.) – druk sejmowy nr 1693, IX kadencja Sejmu RP⁹²

Projekt wpłynął do Marszałka Sejmu 22 września 2021 r., następnie 28 października 2021 r. został skierowany do pierwszego czytania. Pełnomocnikiem Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej został Mariusz Dzierżawski, na jego zastępcę wskazano Łukasza Jończyka.

Istotnym założeniem projektu było wprowadzenie do kodeksu karnego definicji traktującej każdą osobę ludzką od momentu poczęcia do ukończenia 18. roku życia jako dziecko. Projekt stwierdzał również, że dzieckiem poczętym jest każde dziecko do czasu rozpoczęcia porodu. Kolejne proponowane przepisy stanowiły konsekwencję uznania dziecka poczętego za równoprawnego człowieka i traktowały odebranie mu życia na równi z odebraniem życia dorosłemu. Jedynie w przypadku matki zabijającej swoje poczęte dziecko projekt przewidywał możliwość zastosowania przez sąd nadzwyczajnego złagodzenia kary, a nawet odstąpienia od jej wymierzania. Jednym z zasadniczych założeń projektu była utrata mocy obowiązującej ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.

Krajowa Rada Sądownictwa odstąpiła od zajęcia stanowiska w kwestii omawianego projektu, stwierdzając, iż jego przedmiot nie dotyczy zakresu spraw, które podlegają jej opiniowaniu⁹³.

Swoje uwagi do projektu przedstawiła Naczelna Rada Adwokacka⁹⁴. NRA przyznała, że wszystkie zmiany proponowane w projekcie są konsekwencją postulatu wprowadzenia do kodeksu karnego definicji „dziecka” jako człowieka od momentu „poczęcia” do pełnoletności. W opinii podjęto jednak szeroki wywód, że przyjęcie terminu

91 Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r., sygn. K 1/20.

92 Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1693 z dnia 22 września 2021 r.), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/711C9A67B618B3D1C125877D003AA3F8/%24File/1693.pdf>, dostęp: 16 grudnia 2022 r.

93 Opinia Krajowej Rady Sądownictwa (DS.175.772.21) z dnia 24 listopada 2021 r. w przedmiocie obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5237F8225207F5C-5C1258799004944D4/%24File/1693-001.pdf>, dostęp: 16 grudnia 2022 r.

94 Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej (NRA.12-SM-1.126.2021) z dnia 15 listopada 2021 r. do obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/0C7C948EB8F23B-43C125879E004A5E03/%24File/1693-002.pdf>, dostęp: 16 grudnia 2022 r.

„poczęcie” jest niefachowe i odwołuje się do terminologii, którą posługuje się Kościół katolicki. Następnie NRA stwierdziła, że proponowany projekt „w kilku przypadkach pozostaje w ostrej kolizji z prawami człowieka przynależnymi kobiecie”. Opinia ta wyraźnie opowiadała się po stronie aborcji, powoływano się w niej między innymi na wyrok *Roe v. Wade*, który zapadł w 1973 r. w Stanach Zjednoczonych⁹⁵, a także na sytuację w Irlandii Północnej z czasów, gdy aborcja była tam nielegalna, co „zmuszało kobiety do turystyki aborcyjnej”. Przytoczony został także pogląd Komitetu Praw Człowieka ONZ, zgodnie z którym całkowity zakaz aborcji w Irlandii Północnej stanowił naruszenie praw kobiet określonych w art. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (zakaz tortur i niehumanitarnego traktowania). Głównym założeniem opinii NRA było stwierdzenie, że przedmiotowy projekt jest sprzeczny Konstytucją RP oraz wiążącym Polskę prawem międzynarodowym z uwagi na sprzeczność z prawem bezwzględnie obowiązującym, w tym przypadku zakazem tortur oraz okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania, jakim byłoby zakazanie aborcji.

Podczas pierwszego czytania projektu ustawy na 43. posiedzeniu Sejmu dnia 2 grudnia 2021 r. za wnioskiem o odrzuceniu projektu zagłosowało 361 posłów, 48 było przeciw, natomiast 12 wstrzymało się od głosu. Tym samym projekt został odrzucony.

3.8. Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz innych ustaw (2022 r.) – druk sejmowy nr 3008, IX kadencja Sejmu RP⁹⁶

Projekt wpłynął do Sejmu 28 grudnia 2022 r. Do reprezentowania Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej wskazano Krzysztofa Kasprzaka, natomiast na jego zastępcę – Kaję Godek.

Projekt miał na celu wprowadzenie zakazu propagowania aborcji. W pierwszej kolejności zakładał dodanie odpowiednich przepisów do ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży. Projektowane przepisy przewidywały zakaz: „a) propagowania jakichkolwiek działań dotyczących możliwości przerywania ciąży na terenie kraju i za granicą; b) publicznego nawoływania do przerywania ciąży na terenie kraju i poza jego granicami; c) publicznego informowania o możliwości [nielegalnego – J.M.] przerywania ciąży; d) produkowania, utrwalania,

95 24 czerwca 2022 r. wyrok ten został uchylony przez Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych.

96 Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz innych ustaw (druk nr 3008 z dnia 7 lutego 2023 r.), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3008>, dostęp: 12 marca 2023 r.

sprawdzania, nabywania, przechowywania, posiadania, prezentowania, przewożenia lub przesyłania druku, nagrań lub innych przedmiotów lub nośników danych zawierających treści o których mowa w pkt. a) – c) powyżej”. Ponadto w projekcie zaproponowano wprowadzenie zmian w kodeksie karnym polegających na dodaniu zapisów mówiących o tym, że nakłanianie kobiety do aborcji jest przestępstwem zagrożonym karą pozbawienia wolności do lat trzech, a takie działanie w sytuacji, gdy dziecko osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem matki, zagrożone jest karą pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do lat ośmiu. Co więcej, autorzy zaproponowali, aby w razie skazania za wyżej wymienione przestępstwa sąd orzekał podanie wyroku do publicznej wiadomości. Zaproponowano także wprowadzenie kar pozbawienia wolności w sytuacjach, gdy następstwem wyżej wymienionych czynów oraz czynów wskazanych w art. 152 kodeksu karnego byłaby śmierć kobiety ciężarnej. Projekt zakładał ponadto dodanie do kodeksu karnego nowego artykułu, w którym określono kary za przewidziane w projekcie czyny zabronione, które miały zostać dodane do ustawy o planowaniu rodziny (zob. wyżej); w przypadku skazania za te przestępstwa sąd także miał orzekać podanie wyroku do publicznej wiadomości.

Opinię do projektu wydał Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych⁹⁷, który zgłosił wątpliwości odnośnie do przepisu obligującego sąd do tego, by w przypadku skazania za przestępstwo nakłaniania matki do aborcji orzekał podanie wyroku do publicznej wiadomości. Jak zauważył Prezes UODO, sytuacja taka powodowałaby upublicznienie danych kobiety w ciąży, co z kolei mogłoby skutkować stygmatyzacją jej osoby. W opinii podkreślono również, że kwestia ta została pominięta w uzasadnieniu projektu. Ponadto zwrócono uwagę, że projektodawca nie przeprowadził testu niezbędności i proporcjonalności przewidzianego w rozporządzeniu o ochronie danych osobowych, jak również testu proporcjonalności wynikającego z Konstytucji RP. Prezes UODO zasugerował „ponowne rozważenie przyjętego w projekcie kształtu” przepisu mówiącego o podaniu wyroku do publicznej wiadomości.

7 lutego 2023 r. projekt został skierowany do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu⁹⁸. Pierwsze czytanie odbyło się miesiąc później, 7 marca 2023 r., wtedy też projekt został odrzucony. Za jego odrzuceniem głosowało 300 posłów, 99 posłów było przeciw, natomiast 27 wstrzymało się od głosu.

97 Opinia Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, pismo DOL.401.66.2023.WL.TG z dnia 8 marca 2023 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/6266FFA6413E9811C125896D0063CFA5/%24File/3008-001.pdf>, dostęp: 12 marca 2023 r.

98 Przebieg procesu legislacyjnego w sprawie obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz innych ustaw (druk nr 3008), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3008>, dostęp: 12 marca 2023 r.

4. Konkluzje

Podsumowując, większość dotychczasowych prób podważania tak zwanego kompromisu aborcyjnego była efektem starań lewicowych grup dążących do obniżenia standardu ochrony życia ludzkiego w Polsce poprzez wprowadzenie „prawa do aborcji” lub przynajmniej takiego ukształtowania okoliczności umożliwiających jej dokonanie, by w pierwszych 12 tygodniach od poczęcia dziecka nie była ona w żaden sposób ograniczona. Ignorowane było przy tym zupełnie stanowisko ojca, a decyzja o prenatalnym uśmierceniu dziecka miałyby być suwerennym aktem woli jego matki. Co więcej, środowiska proaborcyjne wielokrotnie posiłkowały się niemal tym samym projektem ustawy, który nieznacznie modyfikowały i składały powtórnie. Nieuprawnione są wobec tego formułowane pod adresem środowisk konserwatywnych zarzuty wyłącznego dążenia do „naruszenia kompromisu aborcyjnego”. Jednocześnie każdy z dotychczasowych 21 przypadków składania projektów po 1997 roku kończył się najpóźniej na trzecim czytaniu w Sejmie. Nie istnieją zarazem poważne przesłanki do formułowania tezy, aby stan ten miał w najbliższym czasie ulec jakimkolwiek zmianom.

Bibliografia

Akty prawne

- » Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78 z późn. zm.).

Orzeczenia sądowe i decyzje administracyjne

- » Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 1997 r., sygn. K 26/96.
- » Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r., sygn. K 1/20.

Projekty ustaw wraz z pismami oficjalnymi ich dotyczącymi

Projekty ograniczające prawną ochronę życia

- » Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 3215 z dnia 30 marca 2004 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/15F8113DE65C0C-16C1256F07002D40C7/\\$file/3215.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/15F8113DE65C0C-16C1256F07002D40C7/$file/3215.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Stanowisko Nr 67/04/IV Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 17 września 2004 r. w sprawie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/5EC37335B91BA6C4C1256F24003528FE/\\$file/3215-x.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/5EC37335B91BA6C4C1256F24003528FE/$file/3215-x.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Decyzja Prezydium KK nr 280/04 ws. opinii o poselskim projekcie ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 3215), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/A470BF-1FE08ECD7CC1256F41003AA9D6/\\$file/3215-y.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki4ka.nsf/0/A470BF-1FE08ECD7CC1256F41003AA9D6/$file/3215-y.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1786 z dnia 24 października 2008 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/AB7F8C0009BB-9298C125757D0034FC26/\\$file/1786.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/AB7F8C0009BB-9298C125757D0034FC26/$file/1786.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Opinia prawna dotycząca poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży z dnia 25 maja 2009 r. [druk nr 1786], [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/E36AA4E0888D1E54C1257584003200CF/\\$file/i627-09.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/E36AA4E0888D1E54C1257584003200CF/$file/i627-09.rtf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Stanowisko Rządu do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1786), pismo DSPA – 140 – 67(5)/09 z dnia 16 czerwca 2009 r., [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/2E680064E38232F9C12575DF0041F-05F/\\$file/1786-s.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/2E680064E38232F9C12575DF0041F-05F/$file/1786-s.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.

- » Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży wniesiony (druk nr 3085 z dnia 28 kwietnia 2010 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/240A306617F-93F78C125772A003198F3/\\$file/3085.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/240A306617F-93F78C125772A003198F3/$file/3085.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Biuro Analiz Sejmowych, Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Bartosz Arłukowicz), pismo BAS – WAPEiM – 724/10 z dnia 10 maja 2010 r., [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/240A306617F-93F78C125772A003198F3/\\$file/3085.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/240A306617F-93F78C125772A003198F3/$file/3085.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Stanowisko Rządu do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 3085), pismo DSPA – 140 – 67 (5)/10 z dnia 3 września 2010 r., [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/7E5760FD71CCB-779C12577A6002BF743/\\$file/3085-s.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/7E5760FD71CCB-779C12577A6002BF743/$file/3085-s.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Namysłowska-Gabrysiak B., Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk sejmowy nr 3085) z dnia 20 grudnia 2010 r., [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/699093AB285CF5D0C12577DC-0030C885/\\$file/i1937-10.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/699093AB285CF5D0C12577DC-0030C885/$file/i1937-10.rtf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Bosek L., Opinia na temat poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk sejmowy nr 3085) z dnia 22 listopada 2010 r., [http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/00F23CD552D38456C12577C7003444A6/\\$file/i1937_10.rtf](http://orka.sejm.gov.pl/RexDomk6.nsf/0/00F23CD552D38456C12577C7003444A6/$file/i1937_10.rtf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 562 z dnia 16 stycznia 2012 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/E4F997D46EC2E8FAC-12578F10031991D/\\$file/4603.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/E4F997D46EC2E8FAC-12578F10031991D/$file/4603.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, Opinia o poselskim projekcie ustawy „o świadomym rodzicielstwie”, pismo BSA – I – 021 – 172/11 z dnia 24 sierpnia 2011 r., [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/B435CEEAFEE4B2F3C12578F-C004745D3/\\$file/4603-001.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/B435CEEAFEE4B2F3C12578F-C004745D3/$file/4603-001.pdf), dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 562 z dnia 16 stycznia 2012 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/952951D10B8AE386C1257A3800454D45/%24File/562.pdf>, dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Stanowisko Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej Nr 5/12/P-VI z dnia 10 lutego 2012 r. w sprawie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/952951D10B8AE386C1257A3800454D45/%24File/562.pdf>, dostęp: 16 lutego 2022 r.

- » Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/30/12) z dnia 13 lutego 2012 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/952951D10B8AE386C1257A3800454D45/%24File/562.pdf>, dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Pismo Prokuratora Generalnego (PG VII G 025/40/12) z dnia 2 marca 2012 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/952951D10B8AE386C1257A3800454D45/%24File/562.pdf>, dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, Opinia o projekcie ustawy „o świadomym rodzicielstwie”, wniesionym przez grupę posłów na Sejm RP klubu poselskiego „Ruchu Palikota”, pismo BSA – I – 021 – 41/12 z dnia 23 kwietnia 2012 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/952951D10B8AE386C1257A3800454D45/%24File/562.pdf>, dostęp: 16 lutego 2022 r.
- » Poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 1122 z dnia 22 października 2012 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo wnioskodawców dotyczące zmiany osoby reprezentującej, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/58725706FD73258BC1257E1B003B7288/%24File/1122-002.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Biuro Analiz Sejmowych, Opinia prawna w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej, pismo BAS – WAPEiM – 2823/12 z dnia 5 listopada 2012 r. <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Biuro Analiz Sejmowych, Opinia prawna w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt), w wersji uwzględniającej autopoprawkę, pismo BAS – WAPEiM – 3289/12 z dnia 18 grudnia 2012 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Biuro Analiz Sejmowych, Opinia prawna w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o świadomym rodzicielstwie (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Marek Balt), w wersji uwzględniającej autopoprawkę, jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej, pismo BAS – WAPEiM – 3290/12 z dnia 18 grudnia 2012 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo I Prezesa Sądu Najwyższego (BSA I – 021 – 449/12) z dnia 3 grudnia 2012 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

- » Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/40/13) z dnia 5 lutego 2013 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Stanowisko Nr 16/12/VI Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 14 grudnia 2012 r. w sprawie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo Prokuratora Generalnego (PG VII G 025/405/12) z dnia 18 grudnia 2012 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (DOLiS-033-553/12/AFS/78460) z dnia 31 grudnia 2012 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/3F3468648F985504C1257B1900636CA5/%24File/1122.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Stanowisko Rządu wobec poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 1122), pismo DSPA – 140 – 38(4)/13 z dnia 16 maja 2013 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/225990A8FA04EAD1C1257B79003D97FE/%24File/1122-s.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie (druk nr 830 z dnia 9 września 2016 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/3C2A10A649B1C39EC12580290048DCD3/%24File/830.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Biuro Analiz Sejmowych, Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej obywatelskiego projektu ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie, pismo BAS – WAPEiM – 1796/16 z dnia 7 września 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/3C2A10A649B1C39EC12580290048DCD3/%24File/830.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo Związku Powiatów Polskich (Or.A.0531/208/16) z dnia 12 września 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/8E92366F4EA7C8C7C125802D003D1141/%24File/830-001.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/190/16) z dnia 20 września 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/6016F0B8EA8B29F2C12580350040E02B/%24File/830-003.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (DOLiS – 033 – 419/16/BG/84535/16) z dnia 21 września 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/8C0CCD6D84F40001C1258036003ACFF3/%24File/830-004.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Obywatelski projekt ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie (druk nr 2060 z dnia 24 listopada 2017 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/AEC-C1FCF910247EAC12581E20042A0B4/%24File/2060.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

- » Biuro Analiz Sejmowych, Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej obywatelskiego projektu ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie, pismo BAS – WAPM – 2350/17 z dnia 22 listopada 2017 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/AECC1FCF910247EAC12581E20042A0B4/%24File/2060.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo Związku Powiatów Polskich (Or.A.0531/280/17) z dnia 28 listopada 2017 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/E548C310D48C530CC12581E80048222D/%24File/2060-001.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/445/17) z dnia 4 grudnia 2017 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/7AE43B2026ACDA-29C12581EE0051D46B/%24File/2060-002.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/476/17) z dnia 29 grudnia 2017 r. (prośba o wycofanie opinii województwa opolskiego do obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie, druk nr 2060), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/60F05A2634E94230C1258211003546A2/%24File/2060-004.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Stanowisko Nr 24/17/VII Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie obywatelskiego projektu ustawy o prawach kobiet i świadomym rodzicielstwie, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/EF876F4ADF7344B-0C12581FD0045B8FD/%24File/2060-003.pdf>, dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Projekt ustawy o świadomej prokreacji (projekt z dnia 17 listopada 2011 r., wniesiony 18 stycznia 2011 r.; nie otrzymał nr. druku), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-821-2018/\\$file/8-020-821-2018.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/Projekty/8-020-821-2018/$file/8-020-821-2018.pdf), dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Poselski projekt ustawy o bezpiecznym przerywaniu ciąży oraz o edukacji o zdrowiu i seksualności [pisownia oryginalna – przyp. red.] (wniesiony dnia 14 kwietnia 2020 r.; nie otrzymał nr. druku), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-143-2020/\\$file/9-020-143-2020.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-143-2020/$file/9-020-143-2020.pdf), dostęp: 16 marca 2021 r.
- » Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny (wniesiony dnia 26 października 2020 r.; nie otrzymał nr. druku), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-299-2020/\\$file/9-020-299-2020.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-299-2020/$file/9-020-299-2020.pdf), dostęp: 16 marca 2021 r.
- » Projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudę (druk nr 727 z dnia 30 października 2020 r.), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/483A50FD9E14D216C1258614003D-C76E/%24File/727.pdf>, dostęp: 16 marca 2022 r.
- » Obywatelski projekt ustawy o bezpiecznym przerywaniu ciąży i innych praw reprodukcyjnych (druk nr 2298 z dnia 2 czerwca 2022 r.), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/F389103FD35E0130C1258855002E753E/%24File/2298.pdf>, dostęp: 17 grudnia 2022 r.

Projekty zwiększające prawną ochronę życia

- » Poselski projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (druk nr 993 z dnia 5 września 2006 r.), [https://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/79EB9DAFA9F-1849FC12571F60033806C/\\$file/993.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/79EB9DAFA9F-1849FC12571F60033806C/$file/993.pdf), dostęp: 17 lutego 2022 r.
- » Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 4222 z dnia 26 maja 2011 r.), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/23E-6F9AA70A2F2DFC125789B004349F5/\\$file/4222.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/23E-6F9AA70A2F2DFC125789B004349F5/$file/4222.pdf), dostęp: 19 lutego 2022 r.
- » Opinia Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych (NIPiP-NRPiP-DM.0025.104.2011) z dnia 8 czerwca 2011 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 4222), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/90AC15562FA054D4C12578B200376EA6/\\$file/4222-001.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/90AC15562FA054D4C12578B200376EA6/$file/4222-001.pdf), dostęp: 19 lutego 2022 r.
- » Opinia Prokuratora Generalnego (PG VII G 025-64/11) z dnia 29 czerwca 2011 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 4222), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/103E-4213AAF8A580C12578CC0035620C/\\$file/4222-003.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/103E-4213AAF8A580C12578CC0035620C/$file/4222-003.pdf), dostęp: 19 lutego 2022 r.
- » Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, Opinia Sądu Najwyższego (BSA V – 021 – 117/11) z dnia 30 czerwca 2011 r. do projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 4222), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/103E4213AAF8A580C12578CC0035620C/\\$file/4222-003.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/103E4213AAF8A580C12578CC0035620C/$file/4222-003.pdf), dostęp: 19 lutego 2022 r.
- » Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 670 z dnia 15 czerwca 2012 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/1F5C328089C9B5A-9C1257A69003BB9B0/%24File/670.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.
- » Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1654), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/5821FF7D4C575A91C1257BD400566FA1/%24File/1654.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.
- » MaterCare Polska, Opinia dotycząca zmiany projektu ustawy z dnia 20 marca 2013 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/5821FF7D4C575A91C1257BD400566FA1/%24File/1654.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.
- » Opinia Krajowej Rady Diagnostów Laboratoryjnych (1.dz.4084.09.13) z dnia 18 września 2013 r. do obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy

- o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1654), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/B32B85322D756E06C1257BEF003B5A9F/%24File/1654-002.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.
- » Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3806 z dnia 7 sierpnia 2015 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/97F1E20915CE7B69C1257E9A0034AE0A/%24File/3806.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.
 - » Opinia Prokuratora Generalnego (PG VIII G 025/278/15) z dnia 12 sierpnia 2015 r. do obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3806), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/F76D55DC9201A885C1257EB20021882A/%24File/3806-001.pdf>, dostęp: 19 lutego 2022 r.
 - » Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (druk nr 784 z dnia 19 sierpnia 2016 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/CDB8B631C2E-FE830C1258014002A4E47/%24File/784.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
 - » Pismo Związku Województw Rzeczypospolitej Polskiej (ZW/0714/165/16) z dnia 4 sierpnia 2016 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/6D9F4C74B1B-19121C12580190034D335/%24File/784-001.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
 - » Sprawozdanie Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka o obywatelskim projekcie ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (druk nr 907), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/7580B3088612BFCBC125804300622996/%24File/907.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
 - » Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 2146 z dnia 4 stycznia 2018 r.), <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/F18A213C-98C5BDC0C125820B005793D9/%24File/2146.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
 - » Pismo projektodawców (MK-020-664/4/17) z dnia 8 stycznia 2018 r. dotyczące zmiany osoby zastępującej pełnomocnika Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/F794A545750D967C-C125820F003E94E4/%24File/2146-001.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
 - » Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej (NRA.12-SM-1.4.2018) z dnia 15 stycznia 2018 r. dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny,

- ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży z dnia 15 stycznia 2018 r., <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/A5FABDA6934366EFC125821A002D2344/%24File/2146-003.pdf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
- » Kwaśniewski J., Olszówka M., Opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży („Zatrzymaj Aborcję”) – druk sejmowy 2146, <https://www.ordoiuris.pl/ochrona-zycia/opinia-dotyczaca-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-planowaniu-rodziny-ochronie-plodu>, dostęp: 16 marca 2021 r.
 - » Bień I., Osiecka-Chojnacka J., Opinia prawna z dnia 9 kwietnia 2018 r. i merytoryczna na temat obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 2146), <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk8.nsf/0/16A86ADB4A0CB4F0C125824B002C144F/%24File/i546-18.docx>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
 - » Bień I., Osiecka-Chojnacka J., Ocena skutków regulacji zawartych w obywatelskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk 2146), 18 kwietnia 2018 r., <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk8.nsf/0/F79B5265E1BF00E4C125824B002D2666/%24File/i552-18.docx>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
 - » Olszówka M., Zalewski B., Stanowisko Ordo Iuris w sprawie opinii Biura Analiz Sejmowych na temat projektu „Zatrzymaj Aborcję”, <https://ordoiuris.pl/ochrona-zycia/stanowisko-ordo-iuris-w-sprawie-opinii-biura-analiz-sejmowych-na-temat-projektu-0>, dostęp: 16 marca 2021 r.
 - » Sobczyk P., Opinia prawna i merytoryczna na temat obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 2146), 28 marca 2018 r., <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk8.nsf/0/2B88FBD6A-375450AC125824F002FBF70/%24File/546-18.rtf>, dostęp: 24 lutego 2022 r.
 - » Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1693 z dnia 22 września 2021 r.), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/711C9A67B618B3D1C125877D003AA3F8/%24File/1693.pdf>, dostęp: 16 grudnia 2022 r.
 - » Opinia Krajowej Rady Sądownictwa (DS.175.772.21) z dnia 24 listopada 2021 r. w przedmiocie obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/5237F8225207F5C5C1258799004944D4/%24File/1693-001.pdf>, dostęp: 16 grudnia 2022 r.
 - » Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej (NRA.12-SM-1.126.2021) z dnia 15 listopada 2021 r. do obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks

karny oraz niektórych innych ustaw, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/0C7C948EB8F23B43C125879E004A5E03/%24File/1693-002.pdf>, dostęp: 16 grudnia 2022 r.

- » Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz innych ustaw (druk nr 3008 z dnia 7 lutego 2023 r.), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=3008>, dostęp: 12 marca 2023 r.
- » Opinia Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, pismo DOL.401.66.2023.WL.TG z dnia 8 marca 2023 r., <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/6266FFA-6413E9811C125896D0063CFA5/%24File/3008-001.pdf>, dostęp: 12 marca 2023 r.

Źródła internetowe

- » Głosowanie nad utrzymaniem w porządku dziennym punktu w brzmieniu: Pierwsze czytanie poselskiego projektu ustawy o świadomym rodzicielstwie (druk nr 3215), <http://orka.sejm.gov.pl/SQL.nsf/glosowania?OpenAgent&4&97&1>, dostęp: 15 lutego 2022 r.
- » Głosowanie nad uzupełnieniem porządku dziennego o punkt w brzmieniu: Pierwsze czytanie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny: [http://orka.sejm.gov.pl/Glos9.nsf/nazwa/26_12/\\$file/glos_26_12.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Glos9.nsf/nazwa/26_12/$file/glos_26_12.pdf), dostęp: 16 marca 2022 r.
- » Przebieg procesu legislacyjnego w sprawie obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz innych ustaw (druk nr 3008), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=3008>, dostęp: 12 marca 2023 r.
- » Przebieg procesu legislacyjnego w sprawie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 670), <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=7021D00A21BFF55CC1257A690040E248>, dostęp: 18 kwietnia 2022 r.
- » Przebieg procesu legislacyjnego w sprawie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (druk nr 1122), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1122>, dostęp: 17 lutego 2022 r.

Bills limiting or increasing the legal protection of life in Poland after 1997

Keywords: so-called abortion compromise, attempts to change Poland's abortion law, parliamentary bills, civic bills

Abstract

The following chapter is a description of attempts to change Poland's abortion law from 1994 to 2020. The authors described all civic and parliamentary bills (except for the bill from 2006 to amend the Constitution of the Republic of Poland) aimed at expanding the possibility of abortion, as well as all bills aimed at more effectively protecting the lives of children in the prenatal period of development.

The summary shows that most of the attempts to undermine the so-called abortion compromise so far have been the result of the efforts of left-wing groups seeking to lower the standard of protection of human life in Poland by introducing the "right to abortion" or at least shaping the circumstances enabling it in such a way that in the first 12 weeks from the conception of a child it was not restricted in any way. At the same time, the position of the father was completely ignored, and the decision to kill the child prenatally would be a sovereign act of his mother's will. Therefore, the allegations of the exclusive pursuit of "violation of the abortion compromise" formulated against conservative circles are unjustified.